

N DNEVI 2019
VARSTVOSLOVJA

20.

ZBORNİK POVZETKOV

Maja Modic, Igor Areh, Benjamin Flander, Branko Lobnikar in Bernarda Tominc (uredniki)

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

20. DNEVI VARSTVOSLOVJA
ZBORNİK POVZETKOV

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

ZBORNİK POVZETKOV

20. Dnevi varstvoslovja, Dolenjske Toplice, 11. in 12. junij 2019

Maja Modic, Igor Areh, Benjamin Flander, Branko Lobnikar in Bernarda Tominc (uredniki)

Maribor, junij 2019

Naslov: ZBORNİK POVZETKOV
20. Dnevi varstvoslovja, Dolenjske Toplice, 11. in 12. junij 2019

Uredniki: doc. dr. Maja Modic, izr. prof. dr. Igor Areh, izr. prof. dr. Benjamin Flander,
izr. prof. dr. Branko Lobnikar in pred. Bernarda Tominc

Tehnični uredniki: Barbara Erjavec in Bernarda Tominc

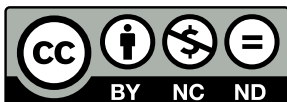
Oblikovanje: Aleksander Podlogar

Povzetki niso lektorirani. Stališča, izražena v povzetkih, so stališča avtorjev in jih ni mogoče pripisati Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru ter institucijam, kjer so zaposleni.

Dostopno na: <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/419>
<https://www.fvv.um.si/dv2019/DV2019-povzetki.pdf>

Konferenca: 20. Dnevi varstvoslovja

Datum konference: 11. in 12. junij 2019

Besedilo © Avtorji, 2019

Ta publikacija je izdana pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav 4.0 Mednarodna. Bralcem te publikacije je dovoljeno reproduciranje brez predelave avtorskega dela, distribuiranje, dajanje v najem in priobčitev javnosti samega izvirnega avtorskega dela, in sicer pod pogojem, da navedejo avtorja in da ne gre za komercialno uporabo.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

351.74(082)(0.034.2)

DNEVI varstvoslovja (20 ; 2019 ; Dolenjske Toplice)

Zbornik povzetkov [Elektronski vir] / 20. dnevi varstvoslovja, Dolenjske Toplice, 11. in 12. junij 2019 ; Maja Modic ... [et al.] (uredniki). - El. knjiga. - Maribor : Univerzitetna založba Univerze, 2019

Način dostopa (URL): <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/419>

ISBN 978-961-286-281-7 (pdf)

doi: 10.18690/978-961-286-281-7

1. Modic, Maja
COBISS.SI-ID 96826369

Izdajateljica: Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede
Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija
<https://www.fvv.um.si>, fvv@fvv.uni-mb.si

Založnik: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Slomškov trg 15, 2000 Maribor, Slovenija
<http://press.um.si>, zalozba@um.si

DOI: <https://doi.org/10.18690/978-961-286-281-7>

ISBN: 978-961-286-281-7 (PDF)

Cena: Brezplačni izvod

Odgovorna oseba založnika: red. prof. dr. Zdravko Kačič, rektor Univerze v Mariboru

POVZETEK

Spreminjajoče se politično-varnostno okolje prinaša vedno nove izzive zagotavljanju varnosti sodobne družbe, kar odražajo tudi prispevki 20. konference Dnevi varstvoslovja, ki prinašajo strokovni in znanstveni premislek o načinih in virih za zagotavljanje varnosti sodobne družbe. V zborniku so zbrani napovedniki petih okroglih miz in povzetki prispevkov štirinajstih tematskih sekcij o problematiki ponarejenih zdravil, policijski dejavnosti v ruralnem okolju, pluralizaciji policijske dejavnosti, različnih oblikah nasilja in njegovih posledicah za žrtve, kaznivih dejanjih, preprečevanju in prepoznavanju radikalizacije, temeljnih pravicah v policijskih postopkih, varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, kriminalistični in varstvoslovni terminologiji, vprašanjih in izzivih na področju kriminalistike in kriminologije, policijskem managementu ter etiki in integriteti v policiji, informacijski varnosti, varnosti socialnih omrežij, detektivski dejavnosti, izvajanju kazenskih sankcij in alternativnih kaznih, sodobnih tehnologijah pri zagotavljanju varnosti, varstvu osebnih podatkov in drugih aktualnih varnostnih izzivih sodobne družbe.

Ključne besede: Dnevi varstvoslovja, varstvoslovje, varnost, varnost v lokalnih skupnostih, policijska dejavnost, kriminologija, kriminalistika, informacijska varnost, penologija, radikalizacija, detektivska dejavnost, varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami

doc. dr. Maja Modic, docentka za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: maja.modic@fvv.uni-mb.si

izr. prof. dr. Igor Areh, izredni profesor za predmetno področje psihologija, predsednik Akademskega zborra; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: igor.areh@fvv.uni-mb.si

izr. prof. dr. Benjamin Flander, izredni profesor za predmetno področje pravo, predstojnik Katedre za pravo; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: benjamin.flander@fvv.uni-mb.si

izr. prof. dr. Branko Lobnikar, izredni profesor za predmetno področje varnostne vede, prodekan za raziskovalno dejavnost, predstojnik Katedre za policijsko dejavnost in varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

Bernarda Tominc, predavateljica za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: bernarda.tominc@fvv.uni-mb.si

KAZALO

Uvodnik	1
OKROGLE MIZE	
Plenarna okrogla miza »Ponarejena zdravila v Sloveniji: odkrivanje, preiskovanje, dokazovanje in omejevanje« MODERATORKA: DANIJELA FRANGEŽ RAZPRAVLJAVCI: JASMINA ARNUŠ TABAKOVIČ, FRANC GLUŠIČ, SEDIN KIČIN, BARBARA KOVAČ, MARTIN MOŽINA IN DANIELA PLANINŠEK	3
Okrogla miza »Polijsko delo v ruralnih skupnostih v Sloveniji – primeri dobre prakse« MODERATOR: GORAZD MEŠKO RAZPRAVLJAVCI: JANEZ OGULIN, BOŠTJAN VUČKO, MIRELA ČORIČ, MATIJA BREZNIK, VILJEM JEREB IN BLAŽ ALIČ	5
Okrogla miza »Izboljšanje odzivanja prvih posredovalcev na težje oblike nasilja v družini« MODERATORKA: KARMEN JEREB RAZPRAVLJAVCI: BRANKO LOBNIKAR, NENA KOPČAVAR GUČEK, BOJANA KRAČAN, SAŠA CAR, BORIS RAKUŠA IN ŠPELA ISOP	7
Okrogla miza »Policija in drugi deležniki zagotavljanja varnosti – vidiki pluralne policijske dejavnosti v lokalnih skupnostih« MODERATOR: GORAZD MEŠKO RAZPRAVLJAVCI: ANDREJ SOTLAR, BRANKO LOBNIKAR, MAJA MODIC, MIHA DVOJMOČ, KAJA PRISLAN IN BERNARDA TOMINC	9
Okrogla miza »Zakonske spremembe v detektivski dejavnosti – nuja ali nepotrebno izgubljanje časa« MODERATOR: MIHA DVOJMOČ RAZPRAVLJAVCI: GUIDO NOVAK, LADO BRADAČ, MITJA PERKO IN ANDREJ SOTLAR	11
3. DAN DETEKTIVSKE DEJAVNOSTI	
Selektivna pozornost prič: omejitve in izkušnje GEORG HIRTL	14
Poslovna obveščevalna dejavnost in detektivska dejavnost DRAGAN TRIVAN	15
Detekcija psihoaktivnih snovi na delovnem mestu MARKO PRIMOŽIČ	16
PROBLEM RADIKALIZACIJE IN SLOVENIJA	
Ranljivost mladih na področju radikalizacije JANJA VUGA BERŠNAK IN IZTOK PREZELJ	18

Zaznava virov in oblik radikalizacije v Sloveniji: primerjava med policisti in študenti BRANKO LOBNIKAR IN KAJA PRISLAN	19
Islamistična radikalizacija: temeljne zakonitosti in nekateri preliminarni nauki na osnovi primera Slovenije IZTOK PREZELJ IN KLEMEN KOCJANČIČ	20
Radikalizem in ocena dejavnikov tveganja – sodobni izzivi v zaporskem in probacijskem okolju EMANUEL BANUTAI	21
KRIMINALISTIČNA TEORIJA IN PRAKSA	
Kriminalistika: definicija, delitev in povezava teorije s prakso DANIJELA FRANGEŽ IN BOŠTJAN LINDAV	23
Ruska kriminalistika: nekoč in danes DARKO MAVER	24
Izdelava Kriminalističnega terminološkega slovarja DANIJELA FRANGEŽ IN MOJCA ŽAGAR KARER	25
Sestava angleško-slovenskega glosarja varstvoslovne terminologije MOJCA KOMPARA LUKANČIČ IN MIRO ROMIH	26
Kriminalistične srede: povezava teorije s prakso DANIJELA FRANGEŽ IN BOŠTJAN SLAK	27
KAZENSKÉ SANKCIJE	
Izvrševanje skupnostnih sankcij v Sloveniji DANIJELA MRHAR PRELIČ	29
Izvrševanje hišnega zapora – primerjava sistema pred in po probaciji EMANUEL BANUTAI	30
Vpliv in posledice sodobnih pristopov dela na varnostno kulturo v zavodu za prestajanje kazni zapora VANJA JAKOPIN	31
Stališča zaposlenih o socialni klimi v Zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje KATRIN PODGORSKI IN KAJA PRISLAN	32
NASILJE IN NJEGOVA OBRAVNAVA	
Nasilje odraslih otrok nad starši – pregled literature MONIKA KLUN IN DANIJELA FRANGEŽ	34
Zahtevnost kriminalističnega pridobivanja osebnih dokazov o slabotnih osebah NEŽA MIKLIČ	35
Analiza časopisnih člankov o spolnih zlorabah otrok – pilotska študija BOŠTJAN BAN IN SANDRA SAMIDA	36
Duhovniki kot storilci spolnih zlorabah otrok v Sloveniji IVANA PAVLIČ, MATEVŽ BREN IN DANIJELA FRANGEŽ	37

Klinična forenzična ambulanta Inštituta za sodno medicino v Ljubljani GREGOR HARING IN TOMAŽ ZUPANC	38
POLICIJSKA DEJAVNOST	
Razvoj kompetenčnih modelov za področje vodenja v policiji DŽEMAL DURIC IN SUZANA RUDEŽ	40
Ali se etičnost izplača? ROBERT ŠUMI, SIMON SLOKAN, FRANC VIRTIČ IN BRANKO LOBNIKAR	41
Modeli policijske dejavnosti – preference prebivalcev Slovenije MAJA KMET, KAJA PRISLAN IN BRANKO LOBNIKAR	42
Uvajanje novih strategij v (policijskih) organizacijah – primer implementacije strategije policijskega dela v skupnosti FRANC VIRTIČ, ROBERT ŠUMI IN BRANKO LOBNIKAR	43
Korupcija v športu – aktualni in prihodnji izzivi DAVID SMOLEJ	44
Primerjava odnosov med policisti in prebivalci v majhnih in velikih občinah ter policijskih postajah v Sloveniji GORAZD MEŠKO, VANJA IDA ERČULJ IN ROK HACIN	45
Policijska uprava Murska Sobota – primer dobre prakse policijskega dela v dobro lokalne skupnosti KATJA EMAN, DAMIR IVANČIČ IN DEJAN BAGARI	46
Policijski postopki skozi objektiv nosljivih kamer SARA ŠTERN, KAJA PRISLAN IN ANŽE MIHELIČ	47
Pozitivno-pravni zakonski okvir ureditve občinske varnosti BOJAN TIČAR	48
Obveščevalna dejavnost v zasebnem sektorju DALIBOR VUKOVIČ IN MIHA DVOJMOČ	49
INFORMACIJSKA VARNOST	
Kibernetska varnost – sporadična ali stalna dejavnost uporabnika IGOR BERNIK	51
Kdo se boji nadzora države? Dejavniki vpliva na samozaščito na socialnih omrežjih DAMJAN FUJS IN SIMON VRHOVEC	52
Poročilo kibernetske varnosti – 2018 BRANKO MILIČEVIČ	53
Varna (z)vez(a) z domovino: raba socialnih omrežij med Slovenci po svetu DAMJAN FUJS IN SIMON VRHOVEC	54
Nasmeh denarne mule s figo v žepu: čustvenčki kot orodje socialnega inženiringa DAMJAN FUJS, SIMON VRHOVEC IN ANŽE MIHELIČ	55
Izogibanje puščicam spletnih harpun – utopija ali možna resničnost? ANŽE MIHELIČ, MATEJ JEVŠČEK, SIMON VRHOVEC IN IGOR BERNIK	56

Uporaba nevronske mreže v kibernetiki varnosti ČRT URŠIČ, SIMON VRHOVEC IN ANŽE MIHELIC	57
Etični heking SARA TOMŠE, BLAŽ MARKELJ IN MIHA DVOJMOČ	58
Varnostni kazalniki v spletnih brskalnikih: pomoč ali motnja? LUKA JELOVČAN, SIMON VRHOVEC IN ANŽE MIHELIC	59
Trojanski konji v policijskih oblačilih MATEJA LEPOŠA IN ANŽE MIHELIC	60
KRIMINALISTIČNO PREISKOVANJE	
Samomori z ostrim in/ali koničastim predmetom TINKARA BULOVEC, DANIJELA FRANGEŽ IN TOMAŽ ZUPANC	62
SWOT analiza uporabnosti prioritete seznama osumljencev (POIPAT) IZA KOKORAVEC IN DANIJELA FRANGEŽ	63
Trojni umor v Rovinju: odgovori na zlata kriminalistična vprašanja na podlagi analize poročanja tujih in slovenskih medijev EVA BLATNIK IN ANJA BABNIK	64
Nakupovanje (ponarejenih) zdravil preko spleta v Sloveniji in tujini EVA BLATNIK IN DANIJELA FRANGEŽ	65
Varnostna tveganja na področju prirejanja iger na srečo SIMON STARČEK, TOMAŽ DEŽELAK IN DAVID SMOLEJ	66
Zgodovinska analiza člankov s področja kriminalistike v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo BOJAN DOBOVŠEK, LARA PAVLI IN TINKARA BULOVEC	67
Prispevek forenzike v procesu preiskovanja kaznivih dejanj ANDREJ GERJEVIČ	68
Uporaba brezpilotnih zrakoplovov za kriminalistične preiskave KATJA OŠTIR IN ANTON DVORŠEK	69
Poskus primerjave kognitivnega in samoizvedenega intervjuja MONIKA KLUN	70
Kriptovalute in njihov kriminalni potencial LUKA PETELINC IN ANTON DVORŠEK	71
Kriminalne mreže na Zahodnem Balkanu BOJAN DOBOVŠEK	72
VARNOSTNI IZZIVI SODOBNE DRUŽBE	
Varnost zdravstvenega osebja pri obravnavi pacientov KAJA PRISLAN, BRANKO LOBNIKAR IN BRANKO GABROVEC	74
Digitalizacija in analiza varnostnih tveganj na kolesarskih poteh v Sloveniji NASTJA VODEB IN KAJA PRISLAN	75

Preiskovanje zlorab plačilnih kartic – eksperiment z neprostovoljno udeležbo BOŠTJAN SLAK	76
Implementacija Splošne uredbe o varstvu osebnih podatkov vzajemno s standardom ISO/IEC 27001 IDA MAJERLE IN BLAŽ MARKELJ	77
Varstvo osebnih podatkov pri igrah na srečo v Združenih državah Amerike SUZANA KUŽNIK IN BLAŽ MARKELJ	78
TEMELJNE PRAVICE V POLICIJSKIH POSTOPKIH	
Policijsko zbiranje obvestil ali policijsko zasliševanje, to tu zdaj ni vprašanje MIROSLAV ŽABERL	80
(Ne)ustreznost pravne ureditve in prakse policijskih zaslišanj osumljencev v Sloveniji BENJAMIN FLANDER	81
Ugotovitve Varuha človekovih pravic RS in državnega preventivnega mehanizma glede postopkov policije s tujci na meji UROŠ KOVAČIČ IN ROBERT GAČNIK	82
Vsebinska analiza pritožb nad delom policistov v Republiki Sloveniji MARKO KALUŽA IN MAJA MODIC	84
Pravica do varnosti v sodni praksi LUKA JELOVČAN, ŽIGA KODRIČ, TEJA LOBNIKAR, MELANI ŠTAMCAR IN BENJAMIN FLANDER	85
VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI	
Oblikovanje celovitega modela vodenja odziva na nesreče za vse ravni vodenja na področju zaščite, reševanja in pomoči v Republiki Sloveniji JELENA JUVAN, JULIJ JERAJ IN MIHA ŠLEBIR	87
Prikaz dela enote za odkrivanje zasutih ljudi v ruševinah s pomočjo geofonov ROMAN ZAKŠEK	88

UVODNIK

Spoštovane bralke in bralci!

Bogata vsebina in obseg obravnavanih tem letošnjih Dnevov varstvoslovja potrjujeta trdo delo in vztrajnost članov programsko-organizacijskih odborov v zadnjih dveh desetletjih. Tokratna izvedba osrednje nacionalne konference s področja varnosti je namreč že dvajseta po vrsti. Vsako leto znova je cilj konference predstaviti najnovejša varstvoslovna spoznanja in raziskovalne ugotovitve, primere dobre prakse ter primere uspešnih prenosov znanj v prakso, omogočiti neposreden stik med teoretiki in praktiki ter pospešiti razgrinjanje in reševanje aktualnih problemov na področju varstvoslovja.

Prvi Dnevi varstvoslovja so se odvijali leta 2000 na Bledu, ko je 60 avtorjev predstavilo svoje delo na plenarnem zasedanju, štirih okroglih mizah in petih sekcijah – splošni varstvoslovni, kriminalistični in kriminološki, splošni policijski, penološki in zasebnovarnostni. Tudi na vseh naslednjih konferencah smo se držali prvotne strukture, ki pa je z leti postala vsebinsko še bolj razvejana in vedno odprta za obravnavo aktualnih tem. Letošnja tematska bera poleg zgoraj naštetih splošnih področij zajema še ponarejena zdravila, nasilje in njegovo obravnavo, informacijsko varnost, nasilje v družini, temeljne pravice v policijskih postopkih ter varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. V obliki razprav na okroglih mizah in sekcijah so predstavljeni izsledki aktualnega temeljnega raziskovalnega projekta *Varnost uporabnikov kibernetskega prostora – kriminološki, viktimološki in preventivni vidiki* ter treh ciljnih raziskovalnih projektov, ki potekajo na Fakulteti za varnostne vede, to so *Policijska in drugi deležniki zagotavljanja varnosti – vidiki pluralne policijske dejavnosti v lokalnih skupnostih*; *Radikalizacija in celoviti protiukrepi v Republiki Sloveniji in Varnost zdravstvenega osebja pri obravnavi pacientov*. Predstavljena so tudi izhodišča programske skupine Fakultete za varnostne vede *Varnost v lokalnih skupnostih – primerjava ruralnih in urbanih okolij*. V okviru konference poteka tudi Dan detektivske dejavnosti, tretji po vrsti.

Dnevi varstvoslovja so se do leta 2009 tradicionalno odvijali na Bledu, nato pa v Ljubljani, Moravskih Toplicah, Portorožu, Kranjski Gori, Mariboru in Ankaranu ter letos v Dolenjskih Toplicah. Leta 2017 v Mariboru smo prvič izvedli *klepet ob kavi*, večerno rubriko, v katero vabimo sogovornike, ki so na različne načine povezani s Fakulteto za varnostne vede oziroma z varstvoslovjem. Letos je naša gostja nekdanja varuhinja človekovih pravic, gospa Vlasta Nussdorfer.

Po predstavitvi na konferenci avtorje vabimo, da svoje prispevke pripravijo za objavo v reviji *Varstvoslovje*, ki izide v štirih številkah letno – dvakrat v slovenskem in dvakrat v angleškem jeziku.

Za sodelovanje pri organizaciji in izvedbi 20. Dnevov varstvoslovja se zahvaljujemo celotnemu kolektivu Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru, Študentskemu svetu, Društvu študentov in Alumni Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru ter ostalim posameznikom in institucijam, ki so kakor koli pripomogli k tokratni izvedbi konference in izdaji zbornika.

Veselimo se začetka novega desetletja razprav s področja varstvoslovja, za katere upamo, da bodo odstrle nove ugotovitve in inovativne rešitve, predvsem pa združevale ljudi in raznolika področja, ki jih proučujemo.

Uredniški odbor zbornika

Maja Modic

Igor Areh

Benjamin Flander

Branko Lobnikar

Bernarda Tominc

OKROGLE MIZE

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

PLENARNA OKROGLA MIZA »PONAREJENA ZDRAVILA V SLOVENIJI: ODKRIVANJE, PREISKOVANJE, DOKAZOVANJE IN OMEJEVANJE«

MODERATORKA: DANIJELA FRANGEŽ

RAZPRAVLJAVCI: JASMINA ARNUŠ TABAKOVIČ, FRANC GLUŠIČ, SEDIN KIČIN, BARBARA KOVAČ, MARTIN MOŽINA IN DANIELA PLANINŠEK

Ponarejena zdravila niso problem samo zaradi kršitve avtorskih pravic, temveč predvsem zaradi posledic, ki jih imajo za zdravje ljudi. Škodljiva so lahko, kadar vsebujejo strupe, nečistoče in neustrezne sestavine. Uporabniki jih zaradi udobja pri opravljanju nakupa, dostopnosti in diskretnosti najpogosteje kupijo v spletnih lekarnah oz. prodajalnah. Večina se jih ne zaveda ali ne obremenjuje s posledicami, ki jih lahko povzročijo zaužitje ponarejenega zdravila. Ozaveščanje bi zato moralo biti usmerjeno v prepoznavanje lažnih spletnih lekarn in nevarnosti, ki jih za zdravje ljudi lahko imajo ponarejena zdravila. Potrebna pa je tudi sprememba obstoječe zakonodaje in predvsem dobro medinstitucionalno sodelovanje, ki bi pripomoglo k učinkovitejšim in hitrejšim postopkom.

Z Izvedbeno uredbo Komisije (EU) št. 699/2014 je Evropska unija določila skupni logotip, ki ga morajo na svoji spletni strani uporabiti lekarne in specializirane prodajalne, ki so pridobile dovoljenje za izdajanje zdravil prek medmrežja. Z Direktivo 2011/62/EU pa se je z namenom preprečevanja vstopa ponarejenih zdravil v zakonito dobavno verigo v državah članicah EU vzpostavila obveznost namestitve zaščitnih elementov na vsa zdravila, ki se izdajajo na recept. 9. februarja se je v vseh državah članicah EU začela uporabljati Delegirana uredba Komisije EU 2016/161, ki podrobneje določa dva zaščitna elementa, in sicer edinstveno oznako, ki omogoča preverjanje avtentičnosti in identifikacijo posameznega pakiranja zdravila, in pripomoček za zaščito pred poseganjem v zdravilo, s katerim se lahko preveri, ali se je posegalo v ovojnino zdravila.

Cilj okrogle mize je opozoriti na nevarnosti ponarejenih zdravil, njihove zakonodajne vidike ter možnosti odkrivanja, preiskovanja, dokazovanja in omejevanja v Sloveniji.

Ključne besede: ponarejena zdravila, odkrivanje, preiskovanje, dokazovanje, omejevanje, Slovenija

O RAZPRAVLJAVCIH

doc. dr. **Danijela Frangež**, docentka za predmetno področje kriminologija, predstojnica Katedre za kriminalistiko; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: danijela.frangez@fvv.uni-mb.si

mag. **Jasmina Arnuš Tabakovič**, višja pravosodna svetovalka; Vrhovno državno tožilstvo RS, Trg OF 13, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: jasmina.arnus-tabakovic@dt-rs.si

mag. **Franc Glušič**, višji kriminalistični inšpektor; Generalna policijska uprava, Uprava kriminalistične policije, Oddelek za krvne in seksualne delikte, Štefanova 2, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: franc.glusic@policija.si

Sedin Kičín, okrajni državni tožilec; Okrožno državno tožilstvo v Ljubljani, Slovenska cesta 41, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: sedin.kicin@dt-rs.si

Barbara Kovač, univ. dipl. pravnica, farmacevtska inšpektorica; Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke – JAZMP, Slovenčeva 22, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: barbara.kovac@jazmp.si

prim. **Martin Možina**, dr. med., specialist interne medicine; Univerzitetni klinični center Ljubljana, Interna klinika, Center za klinično toksikologijo in farmakologijo, Zaloška 7, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: martin.mozina@kclj.si

mag. **Daniela Planinšek**, mag. farm., spec., farmacevtska inšpektorica; Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke – JAZMP, Slovenčeva 22, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: daniela.planinsek@jazmp.si

OKROGLA MIZA »POLICIJSKO DELO V RURALNIH SKUPNOSTIH V SLOVENIJI – PRIMERI DOBRE PRAKSE«

MODERATOR: GORAZD MEŠKO

RAZPRAVLJAVCI: JANEZ OGULIN, BOŠTJAN VUČKO, MIRELA ČORIĆ, MATIJA BREZNIK, VILJEM JEREB IN BLAŽ ALIČ

Okrogla miza je namenjena razpravi o izvajanju policijske dejavnosti v ruralnih okoljih ter sodelovanju s predstavniki lokalnih oblasti in prebivalci pri različnih preventivnih dejavnostih na področju kriminalitete in drugih odklonskih pojavov.

Gorazd Meško predstavlja izhodišča programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (2019-2024) in šest stebrov policijskega dela v skupnosti, ki so pomembni pri (1) vzpostavljanju in ohranjanju zaupanja v policijo, (2) zagotavljanju odgovornosti policije pri opravljanju policijskih dejavnosti, (3) izmenjavi informacij in komuniciranju med policijo ter prebivalci, (4) ukvarjanju z lokalnimi problemi in potrebami prebivalstva, (5) vzpostavljanju in vzdrževanju sodelovanja ter (6) preprečevanju kriminalitete (CEPOL/EUCPN/UNITY, 2019).

Blaž Alič se osredotoča na sodelovanje s šolami v Občini Logatec. Pripravljeno ima celostno sodelovanje za vsak razred posebej in stalne stike s šolami (vodstvi in učitelji), starši in učenci (bistvo boljšega sodelovanja institucije in staršev z otroki s policijo).

Viljem Jereb prikaže preiskovanje kaznivih dejanj (požarov) v sodelovanju s člani gasilskega društva. Med člani društva in policijo so stekle dobre vezi, ljudje se med seboj poznajo in so tako pripravljene sodelovati ter se medsebojno obveščati. Med občani je smotno zagotoviti zavedanje, da je njihovo sodelovanje dobrodošlo, odgovorno in pomembno.

Matija Breznik in Mirela Čorić opišeta sodelovanje med policijo in občani ter predstavita preventivne dejavnosti na področju premoženjske kriminalitete v ruralnih okoljih z občani, društvi in verskimi skupnostmi.

Boštjan Vučko predstavi primer dobre prakse reševanja kršitve javnega reda in miru med romskima družinama, kjer ima policija vlogo mediatorja. Prikaže tudi povezovanje policije z evangeličansko cerkvijo.

Janez Ogulin razpravlja o povezavi med številom policistov in obsegom njihovih nalog v ruralnih okoljih ter vplivom na občutek varnosti pri občanih. Polemizira ukinitvev manjših policijskih enot in predstavi primere dobrega sodelovanja med policijo in ruralnimi lokalnimi skupnostmi.

Ključne besede: policijska dejavnost, ruralna okolja, primeri dobre prakse, Slovenija, okrogla miza

O RAZPRAVLJAVCIH

prof. dr. **Gorazd Meško**, redni profesor za predmetno področje kriminologija, predstojnik Katedre za kriminologijo, predstojnik Inštituta za varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si

Janez Ogulin, direktor Policijske uprave Novo mesto; Ministrstvo za notranje zadeve, Policijska uprava Novo mesto, Ljubljanska cesta 30, 8000 Novo mesto; e-pošta: janez.ogulin@policijska.si

Boštjan Vučko, komandir Policijske postaje Gornji Petrovci; Ministrstvo za notranje zadeve, Policijska uprava Murska Sobota, Policijska postaja Gornji Petrovci, Gornji Petrovci 33, 9203 Petrovci; e-pošta: bostjan.vucko@policijska.si

Mirela Čorić, višja kriminalistka specialistka; Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Policijska uprava Ljubljana, Služba kriminalistične policije, Prešernova cesta 18, 1001 Ljubljana; e-pošta: mirela.coric@policija.si

Matija Breznik, kriminalistični inšpektor; Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Policijska uprava Ljubljana, Služba kriminalistične policije, Prešernova cesta 18, 1001 Ljubljana; e-pošta: matija.breznik@policija.si

Viljem Jereb, vodja policijskega okoliša; Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Policijska uprava Ljubljana, Policijska postaja Vrhnika, Krpanova ulica 3, 1360 Vrhnika; e-pošta: viljem.jereb@policija.si

Blaž Alič, vodja policijskega okoliša; Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Policijska uprava Ljubljana, Policijska postaja Logatec, Tržaška cesta 15, 1370 Logatec; e-pošta: blaz.alic@policija.si

OKROGLA MIZA »IZBOLJŠANJE ODZIVANJA PRVIH POSREDOVALCEV NA TEŽJE OBLIKE NASILJA V DRUŽINI«

MODERATORKA: KARMEN JEREB

RAZPRAVLJAVCI: BRANKO LOBNIKAR, NENA KOPČAVAR GUČEK, BOJANA KRAČAN, SAŠA CAR, BORIS RAKUŠA IN ŠPELA ISOP

Kljub pomembnim zakonodajnim in političnim spremembam v zadnjih desetletjih ter intenzivnemu delovanju ključnih deležnikov na operativnem nivoju ostaja nasilje v družini pereč problem sodobnih družb. Pri tem Slovenija ni izjema, saj podatki o pojavnosti nasilja v družini kažejo na razširjenost tovrstne kriminalitete.

Zaradi posega v telesno in duševno integriteto posameznika je nasilje v družini eno izmed najhujših oblik kaznivih dejanj, ki pa ga je zaradi zaprtosti okolja, kjer se dogaja, in ranljivosti žrtev izjemno težko odkrivati in učinkovito preprečevati. Gre za kompleksen problem, součinkovanje različnih dejavnikov, ki vplivajo na pojav nasilja v družini, kar otežuje učinkovito reagiranje pristojnih institucij. Primeri, kjer pride tudi do skrajne eskalacije nasilja, ki lahko rezultira v smrt vpletenih, navadno povzročijo medijski pogrom nad odgovornimi institucijami in akterji.

Na okrogli mizi bodo predstavljeni podatki o pojavnosti in razširjenosti nasilja v družini, svoje poglede na ta problem bodo predstavili ključni deležniki, razpravljali pa bodo tudi o primerih dobre prakse pri odzivanju na to problematiko. Med subjekte, ki se primarno omenjajo kot ključni akterji za spopadanje s problemom nasilja v družini, sodijo policija, centri za socialno delo in zdravstvene institucije. Zakonodaja, pravilniki, postopkovne procedure, ki urejajo njihovo delo pogosto vsebujejo določila glede (nujnega) reagiranja na nasilje v družini. Ob tem pa se pojavi vprašanje, ali so omejene materije (ne)ustrezne, ali gre (zgolj) za problem njihove implementacije, ali pa je razloge za tako pogosto pojavnost nasilja v družini v Sloveniji treba iskati drugje.

V sklopu okrogle mize bo predstavljen tudi mednarodni raziskovalni projekt Izboljšanje odzivanja prvih posredovalcev na težje oblike nasilja v družini (angl. Improving Frontline Responses to High Impact Domestic Violence – IMPRODOVA), ki ga izvaja konzorcij 16 partnerjev iz 8 evropskih držav (med katerimi sta tudi Fakulteta za varnostne vede in slovenska policija). Cilj projekta je raziskati pojavnost nasilja v družini, proučiti razkorak med teorijo in prakso, poiskati dobre prakse ter iz njih oblikovati priporočila za delo vseh organov, agencij in institucij, ki se pri svojem delu srečujejo s storilci ali žrtvami nasilja v družini. Predstavljeni bodo preliminarni rezultati raziskovalne dejavnosti v okviru projekta, ki pa že nakazujejo nekaj problematičnih področij, ki jih je treba nasloviti (npr. neuporaba orodij za oceno tveganj, določeni pravni problemi). Namen okrogle mize, na kateri bodo sodelovali raziskovalci projekta in strokovnjaki, ki se pri svojem delu ukvarjajo z obravnavo nasilja v družini, je spodbuditi kritičen razmislek o temeljnih težavah/ovirah ter zagotoviti razpravo o potencialnih rešitvah.

Ključne besede: nasilje v družini, prvi posredovalci, IMPRODOVA, okrogla miza

O RAZPRAVLJAVCIH

asist. **Karmen Jereb**, raziskovalka; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: karmen.jereb@fvv.uni-mb.si

izr. prof. dr. **Branko Lobnikar**, izredni profesor za predmetno področje varnostne vede, prodekan za raziskovalno dejavnost, predstojnik Katedre za policijsko dejavnost in varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

doc. dr. **Nena Kopčavar Guček**, dr. med. spec., docentka za predmetno področje družinska medicina; Univerza v Ljubljani, Medicinska fakulteta, Katedra za družinsko medicino, Poljanski nasip 58, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: vena.kopcavar-gucek@zd-lj.si

Bojana Kračan, mag., višja kriminalistična inšpektorica specialistka; Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Generalna policijska uprava, Uprava kriminalistične policije, Sektor za splošno kriminaliteto, Oddelek za mladoletniško kriminaliteto, Štefanova ulica 2, 1501 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: bojana.kracan@policija.si

Saša Car, univ. dipl. prav., koordinatorica za preprečevanje nasilja/ vodja interventne službe; Center za socialno delo Pomurje, Slovenska ulica 41, 9000 Murska Sobota, Slovenija; e-pošta: sasa.car@gov.si

Boris Rakuša, univ. dipl. var., samostojni policijski inšpektor I; Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Policijska uprava Murska Sobota, Sektor uniformirane policije, Oddelek za splošne policijske naloge, Ulica arhitekta Novaka 5, 9000 Murska Sobota, Slovenija; e-pošta: boris.rakusa@policija.si

Špela Isop, univ. dipl. prav., direktorica Direktorata za družino; Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Štukljeva cesta 44, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: spela.isop@gov.si

OKROGLA MIZA »POLICIJA IN DRUGI DELEŽNIKI ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI – VIDIKI PLURALNE POLICIJSKE DEJAVNOSTI V LOKALNIH SKUPNOSTIH«

MODERATOR: GORAZD MEŠKO

RAZPRAVLJAVCI: ANDREJ SOTLAR, BRANKO LOBNIKAR, MAJA MODIC, MIHA DVOJMOČ, KAJA PRISLAN IN BERNARDA TOMINC

Namen okrogle mize je predstaviti ugotovitve dosedanjega raziskovalnega dela na projektu *Policija in drugi deležniki zagotavljanja varnosti – vidiki pluralne policijske dejavnosti v lokalnih skupnostih*, ki se izvaja v okviru Ciljnega raziskovalnega programa »CRP 2017«.

Policija, čeprav še vedno najpomembnejša, v sodobnih razvitih družbah ni več edina institucija, odgovorna za zagotavljanje varnosti, saj so se ji v tej vlogi pridružili tudi drugi javni in zasebni subjekti, ki so postali pomembni akterji v procesih preprečevanja in obvladovanja kriminalitete, nereda ter utrjevanja občutkov varnosti. Govorimo o pluralni policijski dejavnosti, kjer specifične državne/javne, lokalne in zasebne organizacije, pa tudi posamezniki, opravljajo naloge in dolžnosti, ki se nanašajo na policijsko dejavnost, zagotavljanje varnosti in družbeno nadzorstvo. Gre za organizacije, ki niso bile ustanovljene z namenom, da bi izvajale policijsko dejavnost, toda skozi prevzem novih nalog, sprememb v naravi njihovega dela in pridobivanjem posebnih pooblastil razvijajo značaj »novih policijskih sil«. To so na primer državno tožilstvo, carina, inšpekcijske službe, obveščevalno-varnostne službe, pravosodna policija, občinska redarstva, zasebnovarnostna podjetja in detektivi.

Vsebina okrogle mize se nanaša na teoretični koncept pluralne policijske dejavnosti, pregled pravne ureditve delovanja in oceno trenutnega stanja na področju delovanja institucij pluralne policijske dejavnosti v Republiki Sloveniji (obstoječa, zakonska regulativa, stopnja zakonskih obveznosti za medsebojno sodelovanje). Poleg tega je predstavljena analiza vloge in nalog policije v lokalnem okolju, na podlagi tega pa so določene potrebne kompetence za policiste in preučeni programi za krepitev teh kompetenc.

Ključne besede: ciljni raziskovalni program, pluralizacija policijske dejavnosti, zagotavljanje varnosti, lokalna skupnost, raziskovalna dejavnost

O RAZPRAVLJAVCIH

prof. dr. **Gorazd Meško**, redni profesor za predmetno področje kriminologija, predstojnik Katedre za kriminologijo, predstojnik Inštituta za varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si

izr. prof. dr. **Andrej Sotlar**, izredni profesor za predmetno področje varnostne vede, dekan; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: andrej.sotlar@fvv.uni-mb.si

izr. prof. dr. **Branko Lobnikar**, izredni profesor za predmetno področje varnostne vede, prodekan za raziskovalno dejavnost, predstojnik Katedre za policijsko dejavnost in varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

doc. dr. **Maja Modic**, docentka za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: maja.modic@fvv.uni-mb.si

doc. dr. **Miha Dvojmoč**, docent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: miha.dvojmoc@fvv.uni-mb.si

doc. dr. **Kaja Prislan**, docentka za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si

Bernarda Tominc, predavateljica za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: bernarda.tominc@fvv.uni-mb.si

OKROGLA MIZA »ZAKONSKE SPREMEMBE V DETEKTIVSKI DEJAVNOSTI – NUJA ALI NEPOTREBNO IZGUBLJANJE ČASA«

MODERATOR: MIHA DVOJMOČ

RAZPRAVLJAVCI: GUIDO NOVAK, LADO BRADAČ, MITJA PERKO IN ANDREJ SOTLAR

Detektivi pri svojem vsakodnevnem delu opažajo določene težave, ki se pojavljajo predvsem zaradi nejasnosti predpisov in različnih razlag prakse. S svojimi težavami in predlogi za izboljšanje stanja na področju detektivske dejavnosti, predvsem pa s pobudami za zaščito detektivske dejavnosti so se obračali na Detektivsko zbornico RS (DeZRS).

DeZRS se je glede na predloge in pogovore ter željo po izboljšanju pogojev za delo detektivov že pred dvema letoma odločila, da je treba narediti neke premike na področju zakonodaje, ki določa detektivsko dejavnost, in sicer na znanstveno raziskovalni način. Pri Fakulteti za varnostne vede UM (FVV UM) je bila naročena obširna znanstvena raziskava v zvezi s stanjem detektivske dejavnosti, možnimi spremembami za izboljšanje pogojev za delo detektivov.

Izsledki obširne raziskave FVV UM so pokazali dejansko stanje detektivske dejavnosti v RS, osvetlili težave, s katerimi se srečujejo detektivi pri izvajanju dejavnosti in pokazali možne spremembe za izboljšanje stanja na področju detektivske dejavnosti, in sicer tako za detektive kot tudi za inšpekcijske službe, ki izvajajo nadzor nad delom detektivov.

Raziskovalna skupina je predstavila možen predlog sprememb, o čemer bodo razpravljali na okrogli mizi. Pri tem pa bodo poudarjeni predvsem predlogi v smeri razširitve upravičenj, nadgradnje tehnične ureditve dostopov do podatkov ter redefinicije pojma osebna zaznava.

Razpravljavci bodo izmenjali mnenja in stališča v zvezi z (ne)nujnostjo regulacije detektivske dejavnosti, varstva dejavnosti, predvsem z vidika varovanja posegov v človekove pravice ter možnosti ekskluzivnega delovanja detektivov. Ob tem pa se bodo dotaknili tudi presenetljive ugotovitve raziskovalne skupine, in sicer osnovne definicije detektivske dejavnosti. Kot se je izkazalo v raziskavi, je v slovenski klasifikaciji dejavnosti (SKD) pod šifro 80.300 zašel nepopoln, nepravilen oz. pomanjkljiv prevod izvirnika klasifikacije NACE. Kaj torej pomeni poizvedovalna, preiskovalna in detektivska dejavnost. Udeleženci okrogle mize bodo razčlenjevali tudi sam zapis SKD in možne predloge popravkov ali sprememb v zvezi s tem.

Razpravljavci bodo predstavili tudi svoja videnja področja detektivske dejavnosti ter preverili orodja, ki jih ima na voljo inšpekcijska služba za nadzor nad delom vsakogar, ki s svojim delom posega v človekove pravice. Ključno vprašanje pri tej obširni temi je, ali obstoječa zakonodaja in predpisi zagotavljajo ustrezne pogoje za opravljanje in zaščito detektivske dejavnosti, izvajanje nadzora nad posegi v človekove pravice ter v kolikšni meri so spremembe resnično potrebne in tudi možne.

Ključne besede: detektivska dejavnost, pravna ureditev, zakonodaja, predpisi, spremembe

O RAZPRAVLJAVCIH

doc. dr. **Miha Dvojmoč**, docent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: miha.dvojmoc@fvv.uni-mb.si

Guido Novak, predsednik Konfederacije slovenskih sindikatov; Konfederacija slovenskih sindikatov, Trg svobode 26f, 2310 Slovenska Bistrica, Slovenija; e-pošta: predsednik@konfederacijasindikatov.si

mag. **Lado Bradáč**, generalni direktor; Ministrstvo za notranje zadeve, Direktorat za policijo in druge varnostne naloge, Štefanova 2, 1501 Ljubljana; e-pošta: lado.bradac@gov.si

mag. **Mitja Perko**, inšpektor višji svetnik, glavni inšpektor; Ministrstvo za notranje zadeve, Inšpektorat RS za notranje zadeve, Štefanova 2, 1501 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: inz.mnz@gov.si

izr. prof. dr. **Andrej Sotlar**, izredni profesor za predmetno področje varnostne vede, dekan; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: andrej.sotlar@fvv.uni-mb.si

3. DAN DETEKTIVSKE DEJAVNOSTI

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

SELEKTIVNA POZORNOST PRIČ: OMEJITVE IN IZKUŠNJE

GEORG HIRTL

Detektiv je profesionalca, ki zbira informacije z namenom odkriti resnico. Informacija ima lahko glede na naravo vira materialno ali procesno vrednost, njuno medsebojno vrednotenje dopolnjuje dokazno dejstvo in predstavlja dokaz.

Tako je v teoriji. Kako pogosto detektiv naleti na razhajanja v dokazih? Na primer, ko dokazno gradivo nasprotuje izjavi priče. Predstavljeni bodo odločilni faktorji, ki vplivajo na spomin, priklic dejstev iz spomina, širjenje informacij, izkušnje in hkrati predstavljajo omejitve zavedanja.

Ključne besede: detektiv, zbiranje dokaznega gradiva, priče, omejitve

O AVTORJU

Georg Hirtl, podpredsednik mednarodnega združenja detektivov; IKD, Hauptstrasse 110,1140 Dunaj, Avstrija; e-pošta: info@detektivska-zbornica.si

POSLOVNA OBVEŠČEVALNA DEJAVNOST IN DETEKTIVSKA DEJAVNOST

DRAGAN TRIVAN

V prispevku avtor odgovarja na vprašanje, kaj je *Business Intelligence* oz. zbiranje poslovnih informacij in zakaj so detektivom informacije potrebne. Predstavljeni so načini zbiranja informacij in možnosti odločanja na tej podlagi ter razlike poslovnih informacij od drugih. Pojasnjen je način upravljanja s poslovnimi informacijami in podrobneje so predstavljeni model poslovno obveščevalnega ciklusa, vse faze poslovnega zbiranja informacij in delovanja obveščevanja, kako določiti obveščevalno dejavnost in obveščevalne informacije. Avtor je pojasnil razlike in odnos med poslovno obveščevalno dejavnostjo in vohunjenjem v poslovnem svetu ter na kakšen način se lahko podjetje zaščiti pred sovražnim zbiranjem informacij in prikritim vohunjenjem. Predstavljena je vloga detektiva v poslovno obveščevalnem svetu ter razdelan odnos med poslovnim obveščanjem, zbiranjem informacij in etiko, opredeljena pa so tista načela, ki jim mora detektiv slediti.

Ključne besede: detektivska dejavnost, zbiranje poslovnih informacij, upravljanje poslovnih informacij, poslovno obveščanje, etika

O AVTORJU

prof. dr. **Dragan Trivan**, redni profesor, predsednik detektivskega združenja Srbije; Univerza Union Nikola Tesla, Cara Dušana 62-64, 11000 Beograd, Srbija; e-pošta: info@detektivska-zbornica.si

DETEKCIJA PSIHOAKTIVNIH SNOVI NA DELOVNEM MESTU

MARKO PRIMOŽIČ

Delodajalci se čedalje bolj zavedajo prisotnosti zlorabe psihoaktivnih snovi (PAS) na delovnem mestu in posledic za podjetje. Medtem ko so postopki pri težavah z alkoholom dobro obdelani in implementirani, pa je pri PAS več težav, saj se delodajalci največkrat zadovoljijo s pravilnikom, implementacija pa šepa ali pa je ni. Manjka jim osnovno znanje o znakih uporabe PAS in o hitrih ter zanesljivih metodah za detekcijo le-teh. V prispevku so predstavljeni osnovni tipi PAS, ki so najbolj pogosto zlorabljeni in njihovi učinki na človeka ter vidni znaki uživanja drog, vidne in nevidne simptome ter tipične reakcije posameznikov in organizacij na zlorabe PAS. Prikazani so preprosti testi za ugotavljanje prisotnosti PAS, ki ne zahtevajo posebnih pripomočkov, in hitri presejalni testi z elektronskimi čitalci ali brez njih. Za zaključek je narejen pregled najpomembnejših tehničnih parametrov, ki pomagajo pri izbiri kakovostnih in hitrih presejalnih testov. Potreba po tovrstnih storitvah v vseh tipih organizacij je velika in predstavlja priložnost za širitev področja delovanja detektivov.

Ključne besede: psihoaktivne snovi, droge, detekcija, hitri testi na droge

O AVTORJU

mag. **Marko Primožič**, univ. dipl. ing.; Sfera d. o. o., Ob železnici 14, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: marko.primozic@sfera.si

PROBLEM RADIKALIZACIJE IN SLOVENIJA

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

RANLJIVOST MLADIH NA PODROČJU RADIKALIZACIJE

JANJA VUGA BERŠNAK IN IZTOK PREZELJ

Namen prispevka je predstavitev preliminarnih ugotovitev glede percepcije in ukrepov za preprečevanje radikalizacije med mladimi v Sloveniji. V okviru projekta Radikalizacija in celoviti protiukrepi v Republiki Sloveniji želijo oblikovati indikatorje tveganja za različne ranljive skupine v RS ter nadalje oblikovati celovit model zgodnje zaznave radikalizacije v smeri izvajanja nasilja. Cilji preučevanja ranljive skupine mladih so: 1) identificirati, koliko se na institucionalni ravni zaznava radikalizacija; 2) koliko se nasilje med mladimi pojasnjuje v kontekstu radikalizacije; 3) ali obstajajo kazalniki, po katerih predvsem šole lahko prepoznajo potencialno ranljive mladostnike; 4) ali so razviti ukrepi oziroma postopki ob zaznavi radikalizacije pri mladostniku.

Prispevek temelji na uporabi naslednjih metod: pri vzpostavitvi koncepta ranljivosti mladostnikov na radikalizacijo so se avtorji naslonili na sintezo obstoječe družboslovne literature, za proučitev stanja v RS pa oblikovali enotni vprašalnik, s pomočjo katerega so izvedli več intervjujev ter fokusnih skupin s strokovnjaki na področju dela z mladimi (različne šole, vzgojni zavodi itd.).

V okviru projekta preliminarno ugotavljajo, da na ranljivost mladostnikov vplivajo trije sklopi dejavnikov, in sicer družbeni, psihološki in biološki. Pogovori *top down* in *bottom up* razkrivajo, da je večino teoretično opredeljenih dejavnikov tveganja med mladimi mogoče najti tudi med slovensko mladino. Ugotavljajo, da institucije na vseh ravneh ne zmorejo prepoznati radikalizacije, saj le ta ni opredeljena/definirana v okviru njihovega sistema. Lahko pa prepoznavajo nasilje, še posebej nasilje med vrstniki. Nadalje ugotavljajo, da posledično niso povsem razviti ukrepi in postopki, ki bi omogočali odziv v primeru zaznave radikalnega vedenja. V Sloveniji je v tem trenutku prevladujoča institucija na področju preprečevanja in obravnave radikalizacije policija. Naloga slednje pa je, da se ukvarja predvsem s kurativno dejavnostjo, medtem ko bi se z zaznavanjem in preprečevanjem morala ukvarjati družba, in sicer na lokalni ravni, v družini, v šoli, na centrih za socialno delo, v mladinskih organizacijah idr.

Ključne besede: radikalizacija, ekstremizem, mladostniki, mladina, šolstvo, Slovenija

O AVTORJIH

doc. dr. **Janja Vuga Beršnak**, docentka za predmetno področje obramboslovje; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: janja.vuga@fdv.uni-lj.si

izr. prof. dr. **Iztok Prezelj**, izredni profesor za predmetno področje obramboslovje, prodekan za raziskovalno dejavnost, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: iztok.prezelj@fdv.uni-lj.si

ZAZNAVA VIROV IN OBLIK RADIKALIZACIJE V SLOVENIJI: PRIMERJAVA MED POLICISTI IN ŠTUDENTI

BRANKO LOBNIKAR IN KAJA PRISLAN

Avtorja v prispevku predstavljata preliminarne rezultate študije o percepciji radikalizacije in ekstremnega nasilja v Sloveniji, ki je bila na vzorcu študentov opravljena maja 2019. Rezultate primerjata z vsebinsko podobno študijo, ki je bila leta 2017 opravljena na vzorcu slovenskih policistov. V obeh primerih je bil uporabljen vprašalnik, s katerim smo pri anketirancih ugotavljali stališča o razširjenosti posameznih oblik ekstremizma, dejavnih tveganja, ki vodijo v nasilno radikalizacijo in vlogi ter učinkovitosti posameznih odgovornih deležnikov, ki delujejo na področju ozaveščanja in preprečevanja radikalizacije v Sloveniji. Policisti svoje znanje o radikalizaciji in ekstremizmu ocenjujejo višje ($M = 3,8$) kot študenti ($M = 3,2$). Študenti Univerze v Mariboru kot najbolj prisotne oblike ekstremizma ocenjujejo desni ekstremizem ($M = 3,3$), sledi levi ekstremizem ($M = 3,2$), medtem ko sta po njihovem mnenju verski in okoljski ekstremizem manj prisotna. Policisti so kot najbolj prisotnega označili desni ekstremizem ter verski ekstremizem, enako kot študenti so kot najmanj prisoten označili okoljski (ekološki) ekstremizem. Študenti so versko podprt ekstremizem označili kot najbolj nevaren ekstremizem (kot najnevarnejšega so označili versko podprt islamski terorizem: $M = 3,7$). Kot vzrok za radikalizacijo študenti najpogosteje navajajo propagando na spletu, vpliv (radikalizirane) skupine na posameznika, versko oziroma politično indoktriniranost ljudi ter gospodarsko krizo v svetu. Policisti kot vzroke za radikalizacijo najpogosteje navajajo spodbujanje sovraštva s strani političnih vodij, propagando na spletu, indoktriniranost posameznikov ter propagando s strani verskih voditeljev. Ugotovljena stališča študentov in policistov pripomorejo k razumevanju pogledov, ki jih imata strokovna in laična javnost, primerjava med skupinama pa omogoča vpogled v razlike med zaznavami tistih, ki se pri svojem delu ukvarjajo s preprečevanjem tovrstne problematike in tistimi, ki so zanjo najbolj dovzetni.

Ključne besede: radikalizacija, ekstremizem, policija, Slovenija

O AVTORJIH

izr. prof. dr. **Branko Lobnikar**, izredni profesor za predmetno področje varnostne vede, prodekan za raziskovalno dejavnost, predstojnik Katedre za policijsko dejavnost in varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

doc. dr. **Kaja Prislan**, docentka za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si

ISLAMISTIČNA RADIKALIZACIJA: TEMELJNE ZAKONITOSTI IN NEKATERI PRELIMINARNI NAUKI NA OSNOVI PRIMERA SLOVENIJE

IZTOK PREZELJ IN KLEMEN KOCJANČIČ

Namen prispevka je predstaviti nekatere temeljne značilnosti procesa islamistične radikalizacije, povzeti primere, ki so se pojavili v Sloveniji, in podati nekaj preliminarnih ugotovitev s projekta Radikalizacija in celoviti protiukrepi v Republiki Sloveniji.

Islamistični terorizem je postal globalna grožnja varnosti sodobnih družb in držav. Predpogoj uspešnega boja zoper tovrstni terorizem in radikalizacijo v tej smeri je razumevanje samih islamistov, njihovih motivov, ciljev in metod. Z njihovega vidika smo vsi, ki nismo islamisti, sovražniki. V prispevku so predstavljeni mentalna konstrukcija islamističnega ekstremista, zloraba verskih načel v radikalizacijske in teroristične namene ter tipični način propagande.

V drugem delu sledi pregled nekaterih ključnih dogodkov oziroma primerov s področja islamističnega radikalizma v Sloveniji. Na splošno avtorji ugotavljajo, da je na tem področju več dogodkov, kot bi si mislili na prvi pogled, saj v preteklosti na tem področju terorističnega napada ni bilo. V tem smislu so obravnavali problem slovenskih tujih borcev v Siriji, problem njihovega vračanja, problem srečanj radikalcev na ozemlju Slovenije, problem Slovenije kot tranzitne države za teroriste ali ekstremiste, problem delovanja nekaterih društev v Sloveniji, primere poskusov napadov (npr. primer Brljafa), primer pridobivanja Romov s strani radikalnih islamistov, primer grozilnih pisem določenemu županu in primer izгона simpatizerjev islamistične države iz Slovenije. V sklepnem delu so predstavljeni tudi nekateri poudarki iz intervjujev z relevantnimi verskimi osebami na temo islamistične radikalizacije.

O AVTORJIH

izr. prof. dr. **Iztok Prezelj**, izredni profesor za predmetno področje obramboslovje, prodekan za raziskovalno dejavnost; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: iztok.prezelj@fdv.uni-lj.si

dr. **Klemen Kocjančič**, univerzitetni diplomirani teolog, magister obramboslovja in doktor zgodovine; e-pošta: klemenkocjancic@gmail.com

RADIKALIZEM IN OCENA DEJAVNIKOV TVEGANJA – SODOBNI IZZIVI V ZAPORSKEM IN PROBACIJSKEM OKOLJU

EMANUEL BANUTAI

Pojavnost različnih oblik radikalizacije, nasilnega ekstremizma in terorizma se je v zadnjih letih v svetovnem merilu še poglobila, posledično temu sledi tudi varnostna ogroženost znotraj področja izvrševanje kazenskih sankcij. Ob tem je znano dejstvo, da predvsem zaporsko okolje lahko predstavlja gojišče za razširjanje ekstremnih in radikalnih idej med posamezniki, tudi (ali zlasti) med tistimi, ki se prej s temi ideologijami niso srečevali. Temu primerno so se izoblikovali različni (strukturirani) modeli za ocenjevanje dejavnikov tveganja, s pomočjo katerih se ocenjuje možnost povratništva in posledično predvidi intervencija oziroma način dela z osebo.

Namen prispevka je predstaviti različne izzive ocenjevanja dejavnikov tveganja (in potreb), s katerimi se soočajo zaporske in probacijske službe v sodobnem času. Pri tem se avtor osredotoči na primerjalno analizo stanja v obeh okoljih ter poudari nekatere skupne točke oziroma podobnosti (dimenzije in faktorji, učinkovitost intervjuja, interdisciplinaren pristop) kakor tudi bistvena razhajanja (dinamična varnost, vir tveganja in vpliv bližnjih, ciljna populacija, končni uporabniki ocen, uporabnost skozi celoten kazenskopravni sistem). Opozori tudi na nevarnost predsodkov, pristranskosti in stereotipov ter motnje duševnega zdravja. Ključno pri tem je, da se tovrstni modeli pri deležnikih razlikujejo zlasti po namenu in obsegu zbiranja podatkov za ocenjevanje dejavnikov tveganja.

V zadnjem času postajajo vse izrazitejši pozivi k ponovni proučitvi že obstoječih modelov. Zato je v prihodnje v slovenskem prostoru, še pred končno odločitvijo, smiselna vsebinska razprava in dogovor o namenu in načinu uporabe orodij med deležniki v kazenskopravnem sistemu. Temeljiti mora na mednarodni izmenjavi izkušenj in obstoječih orodjih ter predvideti zadostno usposabljanje strokovnjakov za učinkovito implementacijo.

O AVTORJU

dr. **Emanuel Banutai**, podsekretar, projektni vodja; Ministrstvo za pravosodje, Uprava za probacijo, Župančičeva ulica 3, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: emanuel.banutai@gov.si

KRIMINALISTIČNA TEORIJA IN PRAKSA

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

KRIMINALISTIKA: DEFINICIJA, DELITEV IN POVEZAVA TEORIJE S PRAKSO

DANIJELA FRANGEŽ IN BOŠTJAN LINDAV

Kriminalistika je veda, ki se ukvarja z odkrivanjem, preiskovanjem, dokazovanjem in omejevanjem kaznivih dejanj. Njena delitev je z uveljavitvijo kriminalistične strategije kot samostojne veje poleg kriminalistične taktike, kriminalistične tehnike in kriminalistične metodike postala štiridelna.

Ugotovitve raziskave kažejo, da sta teorija in praksa povezani in skladni. Kot dobra praksa se kaže sodelovanje teoretikov in praktikov pri raziskovanju in pisanju prispevkov, saj takšen pristop zagotavlja dodatno širino pri obravnavi kriminalističnih problemov. V prihodnje bi kazalo več pozornosti nameniti načrtnemu raziskovanju vseh področij kriminalistike, še posebej t. i. teoretične kriminalistike, ki ji v Sloveniji namenimo veliko premalo prostora.

Ključne besede: kriminalistika, definicija, delitev, teorija, praksa

O AVTORJIH

doc. dr. **Danijela Frangež**, docentka za predmetno področje kriminologija, predstojnica Katedre za kriminalistiko; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: danijela.frangez@fvv.uni-mb.si

mag. **Boštjan Lindav**, višji kriminalistični svetnik, direktor Uprave kriminalistične policije; Ministrstvo za notranje zadeve, Policijska, Generalna policijska uprava, Štefanova 2, 1501 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: bostjan.lindav@policija.si

RUSKA KRIMINALISTIKA: NEKOČ IN DANES

DARKO MAVER

Ruska (prej Sovjetska) kriminalistika je imela v preteklosti precejšen vpliv na vsebino in razvoj zlasti t. i. »akademske kriminalistike« v Vzhodni Evropi pa tudi pri nas (npr. Vodinec, Markovič, kasneje tudi Maver). Poleg filozofskih vidikov spoznavanja resnice o kaznivem dejanju in storilcu, ki so temeljili na materialistični dialektiki in teoriji odraza, je razvijala tudi pojem in strukturo kriminalistike kot znanosti ter številna nova področja preiskovanja: kriminalistično viktimologijo, kriminalistične značilnosti kaznivih dejanj in preiskovalne situacije, algoritme preiskovanja, sestavljanje in preverjanje verzij, negativna dejstva, psihologijo preiskovanja, odorologijo ipd. Zaradi težko dostopne literature in jezikovnih ovir je bila dosti časa manj poznana v Sloveniji. Avtor prispevka se je z rusko kriminalistiko podrobneje seznanil leta 1983 na trimesečnem študijskem obisku na Univerzi v Sankt Peterburgu (tedaj Leningradu) ter jo v svojih delih predstavil tudi slovenskim bralcem, poleg tega je leta 2015 sodeloval na mednarodni kriminalistični konferenci v Irkutsku, kjer je bila slovenska kriminalistika prvič predstavljena ruskemu občinstvu. Pridobljena so bila tudi nova znanja o stanju te znanosti v Rusiji. V zadnjem času doživlja svojo krizo in preobrazbo tudi ruska kriminalistika, kar v nedavni knjigi »Križa domače kriminalistike« poudarja Sokol (2017). Spremeniti bo treba paradigmo ruske kriminalistike in preiti iz teoretičnih in filozofskih pogledov na nova znanstvena spoznanja s področja družboslovja in naravoslovja ter njihovo uporabo v praksi preiskovanja. To je izhodišče za razmišljanje v pričujočem prispevku.

Ključne besede: kriminalistika, razvoj in stanje ruske kriminalistike, pomen za Slovenijo

O AVTORJU

zsl. prof. dr. **Darko Maver**, redni profesor za predmetno področje kriminalistika, v pokoju; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: darko.maver@siol.net

IZDELAVA KRIMINALISTIČNEGA TERMINOLOŠKEGA SLOVARJA

DANIJELA FRANGEŽ IN MOJCA ŽAGAR KARER

Urejena in usklajena terminologija je za nedvoumno sporazumevanje v stroki – tudi v kriminalistiki – zelo pomembna. K poenotenju terminologije lahko bistveno pripomore terminološki slovar. Izdelava terminološkega slovarja je interdisciplinarno delo strokovnjakov in terminologov (jezikoslovcev), zato njegova izdelava poteka v okviru Terminološke sekcije Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, kjer imajo s terminološkimi slovarji različnih strok veliko izkušenj, saj je to njihovo osrednje področje delovanja. Delovno skupino za Kriminalistični terminološki slovar sestavljajo dr. Mojca Žagar Karer, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, doc. dr. Danijela Frangež, Fakulteta za varnostne vede UM, prof. dr. Katja Drobnič, Nacionalni forenzični laboratorij, izr. prof. dr. Primož Gorkič, Pravna fakulteta UL, Pavel Jamnik, Uprava kriminalistične policije, Neža Miklič, Policijska akademija, spec. Andrej Gerjevič, Nacionalni forenzični laboratorij, in Špela Omahen Regovc, Služba za prevajanje in lektoriranje ter informacijsko-knjižnično dejavnost Ministrstva za notranje zadeve. Kriminalistični terminološki slovar bo predvidoma obsegal 1.500 do 2.000 terminov, vseboval pa bo definicije in angleške ustreznike. Slovar si bo prizadeval za bolj usklajeno terminologijo na področju kriminalistike tudi s pomočjo kazalk, ki uporabnika v primeru, da se za isti pojem uporablja več terminov, usmerjajo na najustreznejši termin. Izdelava slovarja obsega pet faz: zbiranje strokovnih besedil, izdelava geslovnika, oblikovanje slovarskih sestavkov, usklajevanje in izdaja slovarja v tiskani obliki in v elektronski obliki na spletišču Terminologišče. Pred izdajo bo terminološki slovar recenziran. Njegova izdelava bo predvidoma trajala 4 do 5 let.

Ključne besede: kriminalistika, terminološki slovar, Kriminalistični terminološki slovar, terminologija, strokovni jezik

O AVTORICAH

doc. dr. **Danijela Frangež**, docentka za predmetno področje kriminologija, predstojnica Katedre za kriminalistiko; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: danijela.frangez@fvv.uni-mb.si

dr. **Mojca Žagar Karer**, vodja Terminološke sekcije; Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana, Slovenija; e-pošta: mojca.zagar@zrc-sazu.si

SESTAVA ANGLEŠKO-SLOVENSKEGA GLOSARJA VARSTVOSLOVNE TERMINOLOGIJE

MOJCA KOMPARA LUKANČIČ IN MIRO ROMIH

V prispevku avtorja opozarjata na potrebo po sestavi angleško-slovenskega glosarja varstvoslovne terminologije, ki bo služil reševanju terminoloških prevajalskih problemov, standardizaciji in poenotenju terminologije ter razvoju slovenske terminologije s področja varstvoslovja. Namen prispevka je, ob pomoči sodobnih informacijskih tehnologij, tj. prosto-dostopnega in brezplačnega portala Termania, prikazati sestavo angleško-slovenskega glosarja varstvoslovne terminologije. V prispevku je predstavljena mikro- in makrostruktura glosarja ter sestava geselskega članka. Slovarska gesla, zbrana v glosarju, se zbirajo od leta 2013, in sicer iz avtentičnih policijskih in sodnih besedil. Termini, ki so bili ročno vneseni v glosar, predstavljajo s prevajalskega stališča problematično besedišče. V prispevku so predstavljeni termini v treh kategorijah, in sicer (1) prevajalsko problematični termini in njihovi sinonimi, npr. security/level of classification/classification level; revocation/withdrawal of classification; declassification; 24/7/nonstop/round-the-clock service; be on call/duty over night; on-call duties at night itd. (2) prijatelj, npr. line ministry, alien, minor alien, ki jih v okviru geselskega članka razložimo, ter (3) krajšave, npr. EDU, ESD, JD ipd. V okviru prispevka so predstavljene prevajalske rešitve problematičnih terminov. Avtorja sta se osredotočila na sinonimnost ter opozorila na problematiko lažnih prijateljev s področja varstvoslovja in prevajanja krajšav. Pri krajšavah opozarjata tudi na prevedljivost tuje krajšave oz. na primere, ko se v slovenščini tuja krajšava ustali ali ne ustali.

Ključne besede: angleški jezik, slovenski jezik, terminologija, varstvoslovje, krajšave

O AVTORJIH

izr. prof. dr. **Mojca Kompara Lukančič**, izredna profesorica; Univerza na Primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Glagoljaška 8, 6000 Koper, Slovenija; e-pošta: mojca.kompara@gmail.com

Miro Romih, direktor; Amebis, Bakovnik 3, p. p. 69, 1241 Kamnik, Slovenija; e-pošta: miro.romih@amebis.si

KRIMINALISTIČNE SREDE: POVEZAVA TEORIJE S PRAKSO

DANIJELA FRANGEŽ IN BOŠTJAN SLAK

Prispevek predstavlja pomen neformalnih strokovnih srečanj z nazivom Kriminalistična sreda, ki jih je Katedra za kriminalistiko Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru začela organizirati v letu 2015. Cilj srečanj je povezati teorijo in prakso ter v sproščenem vzdušju spodbuditi diskusijo o aktualnih tematikah s področja kriminalistike in forenzičnih znanosti. Srečanja potekajo enkrat do dvakrat letno ob sredah popoldan. Do zdaj je bilo sedem Kriminalističnih sred, ki so obravnavale (1) prepoznavanje resnice in laži, (2) identifikacijo oseb na podlagi vonja in uporabo službenega psa policije za iskanje sledi, (3) komunikacijo kot pomemben vidik odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj, (4) smrt v povezavi s policijskim delom, (5) pogrešane osebe, (6) problematiko preiskovanja in dokazovanja trgovine z ljudmi z namenom prikritega prisilnega dela in (7) obravnavo žrtev posilstev v predkazenskem postopku. Glavni namen Kriminalističnih sred je, da tovrstna srečanja postanejo tradicionalno druženje teoretikov in praktikov, kot nekakšna sreda strokovnjakov, kjer je omogočena in spodbujena izmenjava mnenj, stališč in različnih pogledov.

Ključne besede: kriminalistična sreda, kriminalistika, forenzične znanosti, teorija, praksa

O AVTORJIH

doc. dr. **Danijela Frangež**, docentka za predmetno področje kriminologija, predstojnica Katedre za kriminalistiko; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: danijela.frangez@fvv.uni-mb.si

asist. **Boštjan Slak**, asistent za predmetno področje kriminologija; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: bostjan.slak@fvv.uni-mb.si

KAZENSKÉ SANKCIJE

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

IZVRŠEVANJE SKUPNOSTNIH SANKCIJ V SLOVENIJI

DANIJELA MRHAR PRELIČ

Na področju izvrševanja skupnostnih sankcij (oziroma alternativnih kazni) so se ključni premiki zgodili leta 2016, ko je Vlada Republike Slovenije sprejela Akcijski načrt ustanovitve probacijske službe, in leta 2017, ko je bil sprejet Zakon o probaciji. V začetku leta 2018 se je ustanovila Uprava za probacijo kot organ v sestavi Ministrstva za pravosodje, operativno delovanje pa je začela aprila 2018. Uprava s strokovno obravnavo osebam, ki so v probacijo vključene po kazenskem zakoniku, nudi pomoč pri identifikaciji vzrokov, ki so vplivali na storitev kaznivega dejanja, pri njihovem odpravljanju, pomoč pri razreševanju osebnih stisk in težav, pomoč pri urejanju življenjskih okoliščin in vzpostavljanju sprejemljivih oblik vedenja. Strokovna obravnava lahko vključuje tudi spremljanje vedenja oseb v različnih življenjskih okoljih z namenom prepoznavanja in odpravljanja tistih oblik vedenja, ki ovirajo uspešno vključevanje v družbo. Poleg navedenega organizira, vodi in nadzoruje izvrševanje dela v splošno korist po zakonu, ki ureja prekrške. Prispevek obravnava področje izvrševanja kazenskih sankcij v skupnosti v prvem letu delovanja Uprave za probacijo ter predstavi izvrševanje posameznih probacijskih nalog. Analiza vseh probacijskih nalog kaže, da je 63 % kazni izrečenih po Kazenskem zakoniku in Zakonu o kazenskem postopku (t. i. kazenskih zadev) ter 37 % po Zakonu o prekrških (t. i. prekrškovne zadeve), kar je drugačno stanje, kot je bilo v letih poprej, ko je bilo 43 % kazenskih zadev in 57 % prekrškovnih. Prispevek predstavi tudi vlogo širše skupnosti pri izvrševanju kazni, pomen medinstitucionalnega sodelovanja, zaključni pa se s prikazom izzivov, ki upravo v prihodnosti še čakajo.

Ključne besede: probacija, izvrševanje kazni v skupnosti, delo v splošno korist, varstveno nadzorstvo, hišni zapor

O AVTORICI

mag. **Danijela Mrhar Prelič**, direktorica Uprave za probacijo; Ministrstvo za pravosodje, Uprava za probacijo, Župančičeva ulica 3, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: danijela.mrhar-prelic@gov.si

IZVRŠEVANJE HIŠNEGA ZAPORA – PRIMERJAVA SISTEMA PRED IN PO PROBACIJI

EMANUEL BANUTAI

Namen prispevka je predstaviti različne vidike izvrševanja probacijske naloge hišnega zapora v Sloveniji. Pri tem se avtor osredotoči na primerjalno analizo stanja pred in po ustanovitvi Uprave za probacijo ter povzame tudi enoletne izkušnje organa v sestavi Ministrstva za pravosodje. Hišni zapor kot institut namreč ni novost v slovenskem prostoru, je pa nov način njegovega izvrševanja – prej je za to skrbela policija, zdaj bdi nad tem procesom probacija. Ključno pri tem je, da se zdaj poleg nadzora nad prepovedjo oddaljevanja od stavbe veliko pozornosti namenja tudi delu z osebo, vključeno v probacijo, se z njo opravljajo razgovori, skupaj pripravi osebni načrt izvrševanja naloge, skrbno oblikuje morebitne izjeme od prepovedi oddaljevanja od objekta (ob soglasju sodišča), nudi pomoč in posledično celovito skrbi za učinkovito izvrševanje hišnega zapora.

Kljub skromnim statističnim podatkom ($n = 8$ v 2018) prve ugotovitve kažejo, da največje težave nastopijo predvsem zaradi neupravičenosti do socialnovarstvenih prejemkov, še toliko huje je za brezposelne osebe, ki so ponekod tudi brez osnovnega zdravstvenega zavarovanja. Takšna odvisnost od drugih pa kaže tudi na neenakopraven položaj z obsojenci v zaporskem okolju, ki imajo med prestajanjem kazni zapora preskrbljene osnovne življenjske pogoje.

Za izboljšanje trenutnega stanja bo treba v prihodnje ob nekaterih nujnih spremembah zakonodaje ohranjati tudi konstruktivno sodelovanje z ostalimi deležniki v procesu, in sicer s policijo, socialo, zaporskim sistemom, sodišči, zavodi za zaposlovanje, zdravstvom, varuhom človekovih pravic in predstavniki nevladnih organizacij ter po potrebi tudi z družinskimi člani dotične osebe.

Ključne besede: hišni zapor, probacija, policija, nadzor, izvrševanje

O AVTORJU

dr. **Emanuel Banutai**, podsekretar, projektni vodja; Ministrstvo za pravosodje, Uprava za probacijo, Župančičeva ulica 3, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: emanuel.banutai@gov.si

VPLIV IN POSLEDICE SODOBNIH PRISTOPOV DELA NA VARNOSTNO KULTURO V ZAVODU ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA

VANJA JAKOPIN

V prispevku je predstavljeno, kako sodobni pristopi dela v zaporih pomembno vplivajo na varnostno kulturo in posledično boljšo reintegracijo zaprtih oseb v družbo po prestani kazni zapora. Varnost, kot ena ključnih potreb, je nujna za delovanje in kakovosten celostni razvoj ljudi in družbe. Pomembno vlogo pri tem ima komunikacija kot sredstvo sporazumevanja in dejavnik, ki vpliva na sooblikovanje varnostne kulture. Tako kot je treba zagotavljati varno delovno okolje zaposlenim, je to treba zagotoviti tudi zaprtim osebam. Ključno za zagotavljanje tovrstnega okolja je izobraževanje zaposlenih, pristopi dela, vloga posameznika in sistema kot celote.

Ključne besede: varnostna kultura, komunikacija, varno okolje, reintegracija

O AVTORICI

Vanja Jakopin, univ. dipl. politologinja, višja svetovalka – pedagoginja; Ministrstvo za pravosodje, Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, Zavod za prestajanje kazni zapora Dob pri Mirni, Slovenska vas 14, 8233 Mirna, Slovenija; e-pošta: vanja.jakopin@gmail.com

STALIŠČA ZAPOSLENIH O SOCIALNI KLIMI V ZAVODU ZA PRESTAJANJE MLADOLETNIŠKEGA ZAPORA IN KAZNI ZAPORA CELJE

KATRIN PODGORSKI IN KAJA PRISLAN

Proučevanje socialne klime v zavodih za prestajanje kazni zapora je pomembno, saj gre za specifično organizacijsko okolje, ki je zelo dinamično, na stanje pa vpliva kombinacija kompleksnih dejavnikov in okoliščin. K večji varnosti in boljšemu vzdušju v zaporih se lahko prispeva tudi z usmerjenim upravljanjem socialnih vidikov, vendar je treba poznati aktualne razmere. V prispevku so predstavljena stališča in opažanja zaposlenih v Zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje glede različnih vidikov, ki vplivajo na socialno klimo, in sicer (1) varnost, (2) medsebojna pomoč, (3) počutje na delovnem mestu, (4) odnosi, (5) konflikti, nesoglasja, (6) mnenja, pohvale, pritožbe, (7) razvoj na delovnem mestu in (8) zadovoljstvo. V raziskavi (marec 2018), v kateri je sodelovalo 46 % vseh zaposlenih v zavodu – pravosodni policisti, strokovni delavci, vodstvo ($n = 39$), je bilo ugotovljeno, da se zaposleni v zavodu počutijo varno in sproščeno, kljub temu, da zaznavajo izgrede in se soočajo z varnostnimi dogodki. Najbolj zadovoljni so s stalnostjo zaposlitve, slabše z delom (izstopa predvsem preobremenjenost na delovnem mestu), najmanj pa s plačo, napredovanjem in delovnimi pogoji (oprema, prostori itd.). Poročajo tudi, da zaupajo svojim sodelavcem in da med njimi ni zaznani veliko konfliktov. Največ konfliktov opažajo med obsojenimi osebami, s katerimi imajo sicer dobre in profesionalne odnose. Na podlagi rezultatov je bilo ugotovljeno, da bi bile izboljšave zaželeno predvsem na področju razvoja zaposlenih na delovnem mestu – zmanjšanje preobremenjenosti zaposlenih, ureditev delovnih pogojev in izboljšanje sistema motiviranja, napredovanja.

Ključne besede: Zavod za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje, socialna klima, zaposleni, odnosi, zadovoljstvo

O AVTORICAH

Katrin Podgorski, diplomirana varstvoslovka (UN), študentka magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: katrin.podgorski@student.um.si

doc. dr. **Kaja Prislan**, docentka za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si

NASILJE IN NJEGOVA OBRAVNAVA

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

NASILJE ODRASLIH OTROK NAD STARŠI – PREGLED LITERATURE

MONIKA KLUN IN DANIJELA FRANGEŽ

Prispevek predstavlja pregled literature s področja nasilja odraslih otrok nad starši, ki se v objavah prepleta z nasiljem nad starejšimi. Ker gre za del širše tematike nasilja med družinskimi člani, lahko vzporednice iščemo tudi z nasiljem v družini, vključno z nasiljem med partnerjema (npr. v povezavi s stigmo, strahom žrtve pred storilcem, neprijavljanju primerov nasilja ipd.) in v sorodstvu. Na področju nasilja nad starši ni podatkov o razmerju deležev med odraslimi in mladoletnimi storilci, znano je le, da starši kot žrtve niso izključeni. Prav tako ni podatkov o prevalenci nasilja polnoletnih otrok nad starši. V tovrstnih primerih z nesmrtonosnim izidom je teoretični »vakuum«, ker tematika ni prepoznana kot problem, dokler ne spada na področje nasilja nad starejšimi. Kljub temu, da starejše žrtve in povzročitelji delujejo povsem drugače glede na življenjski cikel, se uporabljajo ista teoretična pojasnila kot za nasilje adolescentov nad starši. Dejstva, da so ugotovitve o nasilju polnoletnih otrok nad starši zelo redke in da so izsledki o tej obliki nasilja zasenčeni s področjem nasilja nad starejšimi, povzročajo zmedo pri oblikovanju definicije, teoretičnih okvirih in opredeljevanju značilnosti nasilja odraslih otrok nad starši.

Ključne besede: medsorodstveno nasilje, nasilje med družinskimi člani, nasilje odraslih otrok nad starši, nasilje nad starši, nasilje nad starejšimi

O AVTORICAH

Monika Klun, magistrica varstvoslovja, študentka doktorskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: monika.klun@student.um.si.

doc. dr. **Danijela Frangež**, docentka za predmetno področje kriminologija, predstojnica Katedre za kriminalistiko; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: danijela.frangez@fvv.uni-mb.si

ZAHTEVNOST KRIMINALISTIČNEGA PRIDOBIVANJA OSEBNIH DOKAZOV O SLABOTNIH OSEBAH

NEŽA MIKLIČ

Družba je v primerih spolnih zlorab slabotnih oseb polna predsodkov in tabujev. Slabotne osebe so pogosto socialno izolirane, nimajo znanja, vedenja in izkušenj. Slepoto zaupajo in prijazne geste razumejo kot iskrene. Razumljene so kot »nespolna bitja«, ki so ne vredna pozornosti. Realnost je, da so slabotne osebe oškodovanci najhujših kaznivih dejanj, ne glede na spol, starost ali oviro. Možnost za zlorabo se s starostjo ne zmanjšuje. Različne tuje raziskave pišejo tudi o 10-kratniku možnosti zlorabe slabotne osebe, a vendar so prijave redke, še redkejše, ko gre za zlorabe slabotnih oseb znotraj institucij. Storilci so osebe, ki so lahko del njihovega življenja in od katerih so slabotne osebe življenjsko odvisne. Slabotne osebe morda ne vedo, kaj se dogaja ali pa zlorabo težko izrazijo. Morda se jim ne verjame, ali pa so do njihovih navedb drugi zgolj apatični. Od preiskovalca se zato terja odlično poznavanje obravnavnega področja in široka razgledanost. Terja se posebej natančna priprava, specifična znanja, izkušnje, spretnosti in sposobnosti. Dober preiskovalec pozna taktike storilcev in ravnanja ter vedenja oškodovancev. Premišljena preiskava, zastavljena po korakih, je preiskava, ki ne dopušča bližnjic. Zahteva zakonito, strokovno, temeljito in podrobno zbiranje informacij ter indicev, ki lahko vodijo k osebnim dokazom in (v nekaterih primerih) tudi k materialnim dokazom. Pomembni so podrobni in natančni informativni pogovori z vsemi, ki bi lahko podali katero koli informacijo. Ugotovitve razgovorov preiskovalca s slabotno osebo lahko zaščitijo oškodovanca in sankcionirajo storilca. Za preiskovalca se primer ne konča nujno s podano kazensko ovadbo, temveč z njegovim ali njenim pričanjem na sodišču.

Ključne besede: slabotna oseba, kaznivo dejanje, preiskava, zbiranje obvestil, osebni dokaz

O AVTORICI

Neža Miklič, univ. dipl. socialna delavka, univ. dipl. sociologinja, predavateljica na Višji policijski šoli; Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Generalna policijska uprava, Policijska akademija, Višja policijska šola, Rocenska ulica 56, 1211 Ljubljana - Šmartno, Slovenija; e-pošta: neza.miklic@policija.si

ANALIZA ČASOPISNIH ČLANKOV O SPOLNIH ZLORABAH OTROK – PILOTSKA ŠTUDIJA

BOŠTJAN BAN IN SANDRA SAMIDA

Prispevek predstavlja analizo časopisnih člankov o spolnih zlorabah otrok. V pilotsko študijo so bili zajeti članki, ki so bili v spletnem časopisu Delo.si in na spletnem portalu 24ur.com objavljeni v časovnem obdobju od 1. 11. 2017 do 30. 11. 2018. Najdeni članki so bili analizirani kvantitativno in kvalitativno. Kvantitativna analiza je zajemala obseg novic o spolnih zlorabah otrok, pri kvalitativni analizi sta bila s kritično diskurzivno analizo razčlenjena vsebina besedila in slikovni material. Za pregled člankov je bil izdelan pregledni list s štirimi poglavji (obseg poročanja, slikovno gradivo, vsebina poročanja in zlata kriminalistična vprašanja), ki so skupno vsebovala 31 vprašanj.

Ugotovitve pilotske študije kažejo, da je poročanje bolj senzacionalistično na spletnem portalu 24ur.com, v spletnem časopisu Delo.si pa so pogosteje objavljene fotografije osumljenca ter imena in priimki oseb, povezanih s spolno zlorabo.

Zaradi varovanja otrokove identitete z uporabo časopisnih člankov ni mogoče odgovoriti na vsa zlata kriminalistična vprašanja. Odgovori, ki jih je iz časopisnih člankov mogoče pridobiti, se najpogosteje nanašajo na značilnosti žrtev, značilnosti osumlencev in storjeno kaznivo dejanje. Za natančnejši vpogled v način poročanja medijev o spolnih zlorabah otrok bi bilo treba narediti raziskavo, v kateri bi v daljšem časovnem obdobju analizirali večje število tiskanih in spletnih medijev. Ugotovitve pilotske študije so namreč omejene zgolj na analizirana medija in izbrano časovno obdobje.

Ključne besede: spolne zlorabe otrok, analiza časopisnih člankov, Delo, 24ur.com, Slovenija

O AVTORJIH

Boštjan Ban, diplomirani varstvoslovec (VS), študent magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: bostjan.ban@student.um.si

Sandra Samida, diplomirana varstvoslovka (UN), študentka magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: sandra.samida@student.um.si

DUHOVNIKI KOT STORILCI SPOLNIH ZLORAB OTROK V SLOVENIJI

IVANA PAVLIČ, MATEVŽ BREN IN DANIJELA FRANGEŽ

Prispevek predstavlja ugotovitve raziskave o mnenju ljudi o spolnih zlorabah otrok s strani duhovnikov rimskokatoliške vere. Raziskava je bila narejena s pomočjo spletnega anketiranja. Ciljna populacija so bili prebivalci Republike Slovenije, starejši od 18 let, vzorec pa je bil izbran po principu snežne kepe. Ugotovitve kažejo, da so anketiranci v veliki meri pripravljeni prijaviti spolno zlorabo otroka, in sicer prej policiji kot nevladnim organizacijam. Duhovnike kot domnevne storilce spolnih zlorab otrok bi kasneje prijavili tisti, ki se redno udeležujejo verskih dejavnosti in v duhovnikovo delo, njegovo poštenost in način življenja popolnoma zaupajo ter ga podpirajo. Veliko vlogo na tem področju imajo mediji, ki lahko vplivajo na subjektivno mnenje ljudi. Ugotovitve namreč kažejo, da zaradi obvešččnosti javnosti (iz medijev) o spolnem nasilju duhovnikov nad otroki upada zaupanje v poštenost duhovnikov. V prihodnje bi bilo treba več pozornosti nameniti ozaveščanju o tej problematiki, saj uradni statistični podatki kažejo, da spolno zlorabo otroka redko prijavijo osebe, ki z otrokom niso v vsakodnevnem stiku.

Ključne besede: spolna zloraba otrok, spolno nasilje nad otrokom, žrtev, duhovnik, storilec

O AVTORJIH

Ivana Pavlič, magistrica varstvoslovja; e-pošta: ivana.pavlic@gmail.com

prof. dr. **Matevž Bren**, redni profesor za predmetno področje kvantitativne metode, predstojnik Katedre za družboslovje, humanistiko in metodologijo; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: matevz.bren@fvv.uni-mb.si

doc. dr. **Danijela Frangež**, docentka za predmetno področje kriminologija, predstojnica Katedre za kriminalistiko; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: danijela.frangez@fvv.uni-mb.si

KLINIČNA FORENZIČNA AMBULANTA INŠTITUTA ZA SODNO MEDICINO V LJUBLJANI

GREGOR HARING IN TOMAŽ ZUPANC

Klinična forenzična medicina je pomembna veja sodne medicine. Pomembneje se je začela razvijati v 60-ih letih 20. stoletja. Razcvet pa doživlja v zadnjih 15 letih. Predvsem se ukvarja s forenzičnimi pregledi žrtev fizičnega in spolnega nasilja. Ni pa to edino področje delovanja klinične forenzične medicine. Gre za zdravniški pregled z uporabo kliničnih znanj in postopkov ter diagnostičnih metod po načelih forenzične preiskave. Telo preiskovanca, ki je lahko žrtev ali storilec, predstavlja kraj kaznivega dejanja, ki ga je treba primerno forenzično obdelati, kar pomeni, da je treba tehnično in strokovno pravilno opisati poškodbe ter jih tudi primerno zavarovati kot dokaz. Primerno lahko te poškodbe zavaruje le zdravnik strokovnjak – tj. specialist sodne medicine – z natančnim opisom in opredelitvijo vrste poškodbe, fotodokumentacijo ... Hkrati mu je kot zdravniku dovoljeno posegati na in v telo, kar pomeni, da odvzame in zavaruje tudi brise s površine telesa in telesnih odprtin. Govorimo o odnosu strokovnjak/izvedenec – preiskovanec in ne o odnosu zdravnik – bolnik. Vse to pa lahko opravi le v primernem prostoru in ob sodelovanju s primernim kadrom. Prvo predstavlja tehnično opremljena in prostorsko primerno zasnovana klinična forenzična ambulanta. Kader pa predstavlja forenzično izobražen zdravnik in medicinska sestra, pomoč administracije, dostopnost do drugih medicinskih specialnosti ter nemedicinskega osebja. Trenutno je edina primerno kadrovska in tehnično opremljena klinična forenzična ambulanta v prostorih Inštituta za sodno medicino v Ljubljani. Dostopna je 24/7. Ima še nekatere omejitve in je predvsem uporabljena s strani policije in pravosodja. Financiranje klinične forenzične medicine v Sloveniji je za enkrat slabo urejeno.

Ključne besede: klinična forenzična medicina, forenzična ambulanta, žrtve, nasilje, sodna medicina

O AVTORJIH

asist. **Gregor Haring**, dr. med., specialist sodne medicine, asistent; Univerza v Ljubljani, Medicinska fakulteta, Inštitut za sodno medicino, Korytkova ulica 2, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: gregor.haring@mf.uni-lj.si

doc. dr. **Tomaž Zupanc**, dr. med., predstojnik Katedre za sodno medicino in deontologijo; Univerza v Ljubljani, Medicinska fakulteta, Inštitut za sodno medicino, Korytkova ulica 2, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: tomaz.zupanc@mf.uni-lj.si

POLICIJSKA DEJAVNOST

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

RAZVOJ KOMPETENČNIH MODELOV ZA PODROČJE VODENJA V POLICIJI

DŽEMAL DURIČ IN SUZANA RUDEŽ

V prispevku je predstavljena metodologija razvoja kompetenčnih modelov za vodstvena delovna mesta v slovenski policiji. Po vzoru projekta Vzpostavitev kompetenčnega modela v državni upravi v okviru Ministrstva za javno upravo RS je Projektna skupina za razvoj modela upravljanja potencialov za vodenje in izbirnih postopkov policijskih vodij v policiji začela z razvojem kompetenčnih modelov za vodstvena delovna mesta na lokalni, regionalni in državni ravni. Poudarek je na kombinaciji metode ugotavljanja kompetenc, metode modificiranega ugotavljanja kompetenc in metode prilagojenega generičnega modela. Na podlagi intervjujev z izjemnimi posamezniki v policiji in v okviru fokusnih skupin so bile obravnavane kritične delovne situacije. Oblikovani so bili konkretni vedenjski opisi, ki so bili uvrščeni v različne kategorije vodstvenih kompetenc. Razviti kompetenčni modeli bodo uporabljeni za optimizacijo procesov upravljanja človeških virov: izbirni postopki, razvoj programov usposabljanj, spremljanje delovne uspešnosti itd.

Ključne besede: kompetenčni modeli, vodstvene kompetence, vodenje v policiji, razvoj vodenja, policija

O AVTORJIH

dr. **Džemal Durič**, višji policijski inšpektor; Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Generalna policijska uprava, Policijska akademija, Center za raziskovanje in socialne veščine, Rocenska ulica 56, 1211 Ljubljana - Šmartno, Slovenija; e-pošta: duric.dzermal@gmail.com

Suzana Rudež, policijska svetnica; Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Generalna policijska uprava, Služba generalne direktorice policije, Sektor za razvoj in sistemske naloge, Štefanova 2, 1501 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: suzana.rudez@policija.si

ALI SE ETIČNOST IZPLAČA?

ROBERT ŠUMI, SIMON SLOKAN, FRANC VIRTič IN BRANKO LOBNIKAR

Namen prispevka je odgovoriti na vprašanje, čemu etičnost oziroma ali se etičnost izplača v vsakdanjem življenju in pri opravljanju dela. Pri tem so avtorji osredotočeni na etičnost policijske dejavnosti kot profesije in zagovarjajo tezo, da družba od policije pričakuje več kot zgolj zakonito in strokovno ravnanje.

Prispevek teoretično in praktično obravnava etičnost v kontekstu policijskega profesionalizma ter dokazuje, da je njegov nepogrešljiv sestavni del in hkrati nujni pogoj družbeno odgovornega ravnanja policistov. Etičnost vpliva na zaupanje in zadovoljstvo ljudi z delom policistov.

Glavna ugotovitev prispevka je v tem, da se etičnost in krepitev le-te, kar je v prvi vrsti naloga policijskih vodij, zagotovo izplača.

Ključne besede: etičnost, integriteta, družbena odgovornost, profesionalizem, zakonitost in strokovnost

O AVTORJIH

doc. dr. **Robert Šumi**, vodja Centra za raziskovanje in socialne veščine; Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Generalna policijska uprava, Policijska akademija, Rocenska ulica 56, 1211 Ljubljana - Šmartno, Slovenija; e-pošta: robert.sumi@policija.si

dr. **Simon Slokan**, v. d. glavnega inšpektorja; Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in šport, Linhartova 7a, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: simon.slokan@gov.si

mag. **Franc Vrtič**, višji policijski inšpektor v Službi direktorja Policijske uprave Maribor; Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Policijska uprava Maribor, Maistrova ulica 2, 2000 Maribor, Slovenija; e-pošta: franc.vrtic@policija.si

izr. prof. dr. **Branko Lobnikar**, izredni profesor za predmetno področje varnostne vede, prodekan za raziskovalno dejavnost, predstojnik Katedre za policijsko dejavnost in varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

MODELI POLICIJSKE DEJAVNOSTI – PREFERENCE PREBIVALCEV SLOVENIJE

MAJA KMET, KAJA PRISLAN IN BRANKO LOBNIKAR

V prispevku so predstavljeni rezultati študije iz leta 2018 o preferencah prebivalcev Slovenije ($n = 249$) glede različnih pristopov izvajanja javne policijske dejavnosti. Izhajajoč iz opredelitve modelov Paula Ponsaersa (2001) (militaristično-birokratski model, na izvajanju prava temelječ model, model policijskega dela v skupnosti in model delitve med javno in zasebno policijsko dejavnostjo) je bil sestavljen vprašalnik z 32 trditvami (Cronbach alpha 0,785) za merjenje preferenc glede načina opravljanja policijskih nalog v lokalnih skupnostih. Pri tem je bilo pri vsakem modelu uporabljenih osem kriterijev za določitev posameznega modela: uporabo diskrecije, določitev odgovornosti, način odnosov z javnostmi, odnos do profesionalizacije, stopnjo legitimnosti, odnos do prevencije ter pro/reaktivnost policijskega dela. Za merjenje odnosa pri posamezni trditvi je bila uporabljena petstopenjska Likertova lestvica. Za vsak model je bil narejen seštevek vrednosti postavk, z namenom dobiti zbirno vrednost posameznega modela (od najmanj 8 točk in največ 40).

Model policijskega dela v skupnosti je dosegel najvišjo oceno ($M = 31,95$, $S. O. = 4,29$), sledi mu na izvajanju prava temelječ model policijske dejavnosti ($M = 27,68$; $S. O. = 5,08$), model delitve med javno in zasebno policijsko dejavnostjo ($M = 25,54$; $S. O. = 5,51$), najnižje pa je bil ocenjen militaristično-birokratski model ($M = 23,16$; $S. O. = 5,40$). Rezultati kažejo, da je policijsko delo v skupnosti najbolj priljubljen model in zato močno prispeva k zaznani legitimnosti policije.

Ključne besede: policijska dejavnost, policijsko delo, modeli policijske dejavnosti, Slovenija

O AVTORJIH

Maja Kmet, diplomirana varstvoslovka (UN); Vzajemna d. v. z., Vošnjakova ulica 2, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: maja.kmet@gmail.com

doc. dr. **Kaja Prislan**, docentka za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si

izr. prof. dr. **Branko Lobnikar**, izredni profesor za predmetno področje varnostne vede, prodekan za raziskovalno dejavnost, predstojnik Katedre za policijsko dejavnost in varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

UVAJANJE NOVIH STRATEGIJ V (POLICIJSKIH) ORGANIZACIJAH – PRIMER IMPLEMENTACIJE STRATEGIJE POLICIJSKEGA DELA V SKUPNOSTI

FRANC VIRTič, ROBERT ŠUMI IN BRANKO LOBNIKAR

Uvajanje policijskega dela v skupnosti ima v slovenski policiji dva pomembna mejnika. Prvega predstavlja reorganizacija policije na lokalni ravni konec devetdesetih let prejšnjega stoletja, drugega pa implementacija Strategije policijskega dela v skupnosti, ki je bila sprejeta leta 2013.

Ker je policijsko delo v skupnosti hkrati filozofija in organizacijska strategija z namenom skupnega reševanja problemov v skupnosti, ki se nanašajo na kriminaliteto, prepovedane droge, strah pred kriminaliteto, kršenje reda in vprašanja glede kakovosti življenja v soseski, velja pogledati, kako so se v slovenski policiji lotili načina udejanjanja filozofije in hkrati spremembe načina razmišljanja v policiji. Na eni strani gre za krepitev organizacijske integritete in na drugi za krepitev integritete posameznikov v policijski organizaciji s poudarkom na krepitevi etike in zavedanju po visoki stopnji integritete, zlasti vodij, v (policijski) organizaciji.

Implementacija novih strategij v (policijskih) organizacijah zahteva najprej spremembo organizacijske kulture, v nasprotnem primeru je implementacija neuspešna.

Namen prispevka je proučiti individualni in organizacijski vidik implementacije strategije policijskega dela v skupnosti v slovenski policiji po letu 2013, s poudarkom na krepitevi etike in integritete zaposlenih, zlasti vodij.

Brez krepitev integritete vodij v (policijski) organizaciji, brez poudarjanja in krepitev etičnih vrednot in brez sprememb organizacijske kulture bo implementacija, še tako dobro zamišljenih, novih strategij, neuspešna.

Ključne besede: etika, integriteta, upravljanje sprememb, policijsko delo v skupnosti, kompetence

O AVTORJIH

mag. **Franc Vrtič**, višji policijski inšpektor v Službi direktorja Policijske uprave Maribor; Ministrstvo za notranje zadeve, Policijska uprava Maribor, Maistrova ulica 2, 2000 Maribor, Slovenija; e-pošta: franc.virtic@policija.si

doc. dr. **Robert Šumi**, vodja Centra za raziskovanje in socialne veščine; Ministrstvo za notranje zadeve, Policijska uprava, Policijska akademija, Rocenska ulica 56, 1211 Ljubljana - Šmartno, Slovenija; e-pošta: robert.sumi@policija.si

izr. prof. dr. **Branko Lobnikar**, izredni profesor za predmetno področje varnostne vede, prodekan za raziskovalno dejavnost, predstojnik Katedre za policijsko dejavnost in varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

KORUPCIJA V ŠPORTU – AKTUALNI IN PRIHODNJI IZZIVI

DAVID SMOLEJ

Korupcijo v najširšem pomenu lahko definiramo kot kršitev dolžnega ravnanja uradnih in odgovornih oseb v javnem in zasebnem sektorju. Besede korupcija ne najdemo v Kazenskem zakoniku [KZ-1], lahko pa najdemo osem kaznivih dejanj, ki jih uvrščamo v tako imenovano korupcijsko kriminaliteto.

V Sloveniji so področja uradne dolžnosti in javnih pooblastil, zdravstvo, bančništvo, energetika in zaščita finančnih interesov Evropske unije identificirana kot najbolj izpostavljena korupcijskim tveganjem. Znano je, da so področja, kjer je na voljo veliko finančnih sredstev, toliko bolj izpostavljena problematiki korupcije. Zato pre pogosto zanemarjamo področje športa, kjer zaradi velikih finančnih vložkov in popularnosti igranja športnih stav (letni promet s športnimi stavami je na letni ravni ocenjen na 1,4 trilijone evrov), obstaja veliko tveganje za manipulacijo rezultatov na športnih tekmovanjih. Namen prispevka je zato ugotoviti, kateri športi so najbolj izpostavljeni tveganjem za manipulacijo rezultatov na športnih tekmovanjih z namenom pridobitve nezakonite premoženjske koristi. Prav tako je namen prispevka ugotoviti, ali imamo v Sloveniji primerno zakonodajo za pregon kaznivih dejanj korupcije v športu. Na podlagi analize poročil v letih 2017 in 2018, ki jih Interpol objavlja dvakrat mesečno o stanju zadev na področju manipulacije rezultatov športnih tekmovanj (angl. *Match Fixing*), je bilo ugotovljeno, da je najbolj izpostavljeno tekmovanje v nogometu. Na podlagi pregleda slovenske kazenske zakonodaje pa je bilo ugotovljeno, da obstajajo določene vrzeli, ki bi jih bilo s spremembo KZ-1 treba zapolniti.

Ključne besede: korupcija, šport, kazniva dejanja, Interpol, rezultat

O AVTORJU

dr. **David Smolej**, višji kriminalistični inšpektor specialist, Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Generalna policijska uprava, Uprava Kriminalistične policije, Sektor za gospodarsko kriminaliteto, Oddelek za korupcijo, Štefanova 2, 1501 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: david.smolej@policija.si

PRIMERJAVA ODNOSOV MED POLICISTI IN PREBIVALCI V MAJHNIH IN VELIKIH OBČINAH TER POLICIJSKIH POSTAJAH V SLOVENIJI

GORAZD MEŠKO, VANJA IDA ERČULJ IN ROK HACIN

V prispevku se avtorji osredotočajo na preučevanje razlik v zaznavi medsebojnega spoštovanja, kakovosti odnosov in pripravljenosti za sodelovanje v policijskih dejavnostih med policisti in prebivalci v majhnih in velikih občinah ter policijskih postajah v Sloveniji. Za potrebe študije so bili v spomladanskih mesecih leta 2017 anketirani policisti in prebivalci iz 24 slovenskih občin in policijskih postaj.

Ugotovitve statističnih analiz so pokazale, da med prebivalci majhnih ($n = 136$) in velikih ($n = 870$) občin ni statistično značilnih razlik v vzajemnem spoštovanju med njimi in policisti, odnosu s policisti, pripravljenosti za sodelovanje s policisti v osnovnih policijskih dejavnostih ali dejavnostih policijskega dela v skupnosti. Razlike so se pokazale pri pripravljenosti sodelovanja s policisti v osnovnih policijskih dejavnostih, kjer so prebivalci v velikih občinah izražali večjo pripravljenost za sodelovanje s policisti. Policisti majhnih policijskih postaj ($n = 143$) se v primerjavi s policisti velikih policijskih postaj ($n = 244$) v večji meri strinjajo, da je odnos med njimi in prebivalci dober. Ravno tako ocenjujejo, da je pripravljenost prebivalcev za sodelovanje z njimi v osnovnih policijskih dejavnostih in v dejavnostih policijskega dela v skupnosti večja, kot to menijo policisti velikih policijskih postaj. V mnenju policistov majhnih in velikih policijskih postaj ni bilo razlik v oceni vzajemnega spoštovanja med njimi in prebivalci.

Ugotovitve študije dajejo vpogled v kompleksnost odnosov med policisti in prebivalci ter vpliv lokalnega okolja na njihov razvoj.

Ključne besede: policisti, prebivalci, odnosi, lokalna skupnost, Slovenija

O AVTORJIH

prof. dr. **Gorazd Meško**, redni profesor za predmetno področje kriminologija, predstojnik Katedre za kriminologijo, predstojnik Inštituta za varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si

Vanja Ida Erčulj, mag. stat., predavateljica za predmetno področje kvantitativne metode v organizacijskih vedah; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: vanja.erculj@fvv.uni-mb.si

doc. dr. **Rok Hacin**, docent za predmetno področje kriminologija; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: rok.hacin@fvv.uni-mb.si

POLICIJSKA UPRAVA MURSKA SOBOTA – PRIMER DOBRE PRAKSE POLICIJSKEGA DELA V DOBRO LOKALNE SKUPNOSTI

KATJA EMAN, DAMIR IVANČIČ IN DEJAN BAGARI

Primarni namen policijskega dela v skupnosti je aktivno sodelovanje s prebivalstvom in posledično boljše zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti.

Cilj prispevka je predstaviti Policijsko upravo Murska Sobota (PU MS) kot primer dobre prakse policijskega sodelovanja s prebivalci. Pomurska policija je v preteklem desetletju uspešno implementirala model policijskega dela v skupnosti in naredila pomemben korak k varnejši lokalni skupnosti, o čemer priča tudi zadovoljstvo Pomurcev z delom policije (Petek in Eman, 2018).

Uspešnemu projektu policijskega dela v skupnosti *Nazaj k ljudem* so sledili še *Akademija Detektiva Frančka* v termah Banovcih, projekt *Družina v prometu* v sodelovanju z osnovnimi šolami, preventivni projekti *Pobarvali bomo*, *Soboški bicikl* in *Skupaj premagovali ovire za slepe* v MO Murska Sobota, projekt *Hvala*, ker ne uporabljate mobilnega telefona ter ne nazadnje tudi usposabljanje policistov za delo z AED in pomoč pri srčnem zastoju. PU MS se lahko pohvali tudi z aktivnim sodelovanjem v dobrodelnih akcijah, med katerimi je najbolj znan letni koncert Orkestra slovenske policije, kjer zbrana sredstva podarijo pomoči potrebnim otrokom v regiji. Poleg aktivnega sodelovanja z lokalno skupnostjo PU MS skrbi tudi za svoje zaposlene, pri čemer najbolj izstopa projekt *Promocija zdravja na delovnem mestu*, ki je dobil državno priznanje za najboljšo dobro prakso na področju varnosti in zdravja pri delu ter priznanje Agencije EU za zdravo in varno delovno okolje za vse generacije.

PU MS je nedvomno primer dobre prakse policijskega dela v skupnosti, ki si mora tudi v prihodnje prizadevati in biti dosegljiva ter vidna ljudem, da bodo tudi ljudje pripravljeni sodelovati z njo.

Ključne besede: varnost v lokalni skupnosti, policijsko delo v skupnosti, Policijska uprava Murska Sobota

O AVTORJIH

izr. prof. dr. **Katja Eman**, izredna profesorica za predmetno področje kriminologija; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: katja.eman@fvv.uni-mb.si

mag. **Damir Ivančič**, direktor Policijske uprave Murska Sobota; Ministrstvo za notranje zadeve, Policijska uprava Murska Sobota, Ulica arhitekta Novaka 5, 9000 Murska Sobota, Slovenija; e-pošta: damir.ivancic@policija.si

mag. **Dejan Bagari**; Ministrstvo za notranje zadeve, Policijska uprava Murska Sobota, OKC, Ulica arhitekta Novaka 5, 9000 Murska Sobota, Slovenija; e-pošta: dejan.bagari@policija.si

POLICIJSKI POSTOPKI SKOZI OBJEKTIV NOSLJIVIH KAMER

SARA ŠTERN, KAJA PRISLAN IN ANŽE MIHELICH

Nosljive kamere (angl. *body-worn cameras*) sodijo med sodobnejše tehnologije, ki jih z namenom povečevanja legitimnosti in transparentnosti policijskega dela ter ugotavljanja policijske odgovornosti v izvajanju postopkov vse pogosteje uporabljajo policijske organizacije po svetu. Omogočajo naprednejše in učinkovitejše zbiranje dokaznega gradiva in nudijo *post festum* objektivnejši vpogled v stike policistov z državljani. Digitalizacija in algoritmizacija vsakršnega stika državljanov in policistov pa prinašata nove izzive in odpirata nova vprašanja glede invazivnosti poseganja v zasebnost državljanov, občutke nadzornosti (tako državljanov kot tudi policistov) ter potencialov uporabnosti tovrstne tehnologije.

Z namenom ugotovitve trenutnega stanja so avtorji opravili sistematični pregled literature v podatkovnih bazah Web of Science in Scopus, kjer so izbrali 63 tematsko ustreznih empiričnih člankov.

Raziskave nakazujejo, da uporaba nosljivih kamer zmanjšuje število incidentov, poveča nivo zaupanja javnosti, zmanjša število pritožb nad policisti in znižuje sodne stroške. Policisti so nosljivim kameram večinoma naklonjeni, čeprav lahko ob uporabi nosljivih kamer čutijo več pritiska, so bolj podvrženi izgorelosti in imajo zmanjšan občutek organizacijske podpore. Ob njihovi uporabi v postopkih uporabljajo manj invazivne ukrepe, v skupnosti pa so proaktivnejši. Državljeni v splošnem menijo, da nosljive kamere izboljšajo kakovost dokazov, transparentnost, odnose, vedenja in ravnanja policistov, zmanjšajo koruptivnost, medtem ko je vpliv na stanje kriminalitete zaradi neraziskanosti še nejasen. Med aktualna sodijo predvsem vprašanja o obdelovanju posnetih materialov, dovoljenjih za njihov pregled in varovalih glede uporabe tovrstnih tehnologij v nasprotju z njihovim prvotnim namenom.

Ključne besede: nosljive kamere, tehnologizacija, policija, obnašanje, incidenti

O AVTORJIH

Sara Štern, študentka magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: sara.stern@student.um.si

doc. dr. **Kaja Prislan**, docentka za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si

Anže Mihelič, magister varstvoslovja, asistent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: anze.mihelic@um.si

POZITIVNO-PRAVNI ZAKONSKI OKVIR UREDITVE OBČINSKE VARNOSTI

BOJAN TIČAR

Namen tega pravnega pregleda je ugotoviti, kako je v Sloveniji zagotavljanje varnosti na lokalni ravni pravno urejeno. Zanimalo nas bo, katere so komponente varnosti v lokalnih skupnostih ter kateri veljavni zakoni so tisti, ki poleg »varnostno-izvršilne« zakonodaje urejajo pristojnosti občin na področju varnosti v najširšem smislu.

Prispevek bo pripravljen po metodah *de lege lata* analize z gramatikalno razlago veljavne zakonske ureditve kakor tudi teleološke razlage posameznega predpisa (*ratio legis* analiza) z nekaterimi praktičnimi implikacijami. Pregled pravne ureditve varnosti v Sloveniji na lokalni ravni bo narejen z analizo ustavnih določil in določil različnih zakonov, ki urejajo pooblastila občin na področju varnosti (iz kataloga pristojnosti občin).

Varnost na lokalni ravni v najširšem smislu ne predstavlja samo varnosti organizacij in občanov pred kriminaliteto oz. pred deviantnimi ravnanji posameznikov, temveč tudi druge vidike varnosti, kot so varnost okolja, varno zagotavljanje gospodarskih in negospodarskih javnih služb ter socialno in zdravstveno varnost občanov na lokalni ravni.

Ključne besede: javna uprava, javni sektor, upravno pravo, javni interes, izvršilna oblast, državna organizacija

O AVTORJU

prof. dr. **Bojan Tičar**, redni profesor za predmetno področje pravo; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: bojan.ticar@fvv.uni-mb.si

OBVEŠČEVALNA DEJAVNOST V ZASEBNEM SEKTORJU

DALIBOR VUKOVIČ IN MIHA DVOJMOČ

Korporacije podobno kot vlade potrebujejo pravočasne informacije o delovanju konkurence. Če so pravočasno in kvalitetno informirane, so pri poslovanju zagotovo bolj uspešne in varne. Vodilna ideja prispevka je predstaviti, kako je razvoj informacijske tehnologije omogočil izpolnitev pogojev za nastanek vedno bolj prefinjenih metod zbiranja podatkov. Namen je dokazati smotrnost uporabe obveščevalne dejavnosti v velikih korporacijah, katerih uspešno delovanje je pogosto odvisno od pravočasnih in točnih informacij. V času globalizacije je svetovno gospodarstvo v procesu stalnih sprememb. Tekmovalnost ima na vseh področjih veliko vlogo. Še posebej izrazit je boj med korporacijami in multinacionalkami, ki za svoj obstoj potrebujejo konkurenčno intelektualno lastnino, artikel ali storitev. Najuspešnejša podjetja morajo biti hitrejša v realizaciji idej, v investiranju, v vstopu na nova tržišča, osredotočena morajo biti na inovacije in na najvišji tehnološki nivo. Zato v strahu pred zaostankom za konkurenco uporabljajo najrazličnejše metode, ki bi jim pripomogle na poti k vrhu. Od vrha jih loči le prava informacija v pravem trenutku. Pri pridobivanju informacij pa je vse bolj pogosta tudi obveščevalna dejavnost, ki je sicer širok pojem, vendar pa v vsakem primeru definira načrtovanje, zbiranje, obdelavo in analizo podatkov z namenom pridobivanja želenih informacij, ki bi pomenile prednost pred ostalimi korporacijami. Podatki, ki jih v poslovni obveščevalni dejavnosti pridobivamo, prihajajo iz odprtih virov in so javno dostopni, ni pa do njih vedno preprosto priti. V prispevku zato predstavljamo nekatera uporabna orodja za pridobivanje podatkov OSINT v kibernetnem prostoru.

Ključne besede: obveščevalna dejavnost v zasebnem sektorju

O AVTORJIH

Dalibor Vukovič, študent magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: dalibor.vukovic@student.um.si

doc. dr. **Miha Dvojmoč**, docent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: miha.dvojmoc@fvv.uni-mb.si

INFORMACIJSKA VARNOST

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

KIBERNETSKA VARNOST – SPORADIČNA ALI STALNA DEJAVNOST UPORABNIKA

IGOR BERNIK

Vsakdanje življenje in kibernetiski prostor sta stalno prepletena in povezana. Pri tem se pojavlja vprašanje naslavljanja varnostnih potreb že ob minimalno zmanjšani funkcionalnosti informacijskih sistemov in komunikacij. Dosedanje prakse zagotavljanja kibernetiske varnosti se vse bolj kažejo za neustrezne in ne prinašajo ustreznih rezultatov. Skozi različna raziskovanja je ugotovljeno, da je potreben svež pristop v razumevanje uporabnikov za zagotavljanje varnega dela v kibernetiskem prostoru in zmanjšanje ogroženosti poslovnih sistemov. Prikaz in evalvacija različnih pristopov bo pripomogla k nadaljnjim korakom v poslovnih sistemih in pripravo smernic za kakovostnejša izobraževanja in stalno zavedanje uporabnikov o pomembnosti kibernetiske varnosti.

Ključne besede: kibernetiska varnost, uporabniki, realni prostor, kibernetiski prostor

O AVTORJU

izr. prof. dr. **Igor Bernik**, izredni profesor za predmetno področje varnostne vede, prodekan za izobraževalno dejavnost, predstojnik Katedre za informacijsko varnost; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: igor.bernik@fvv.uni-mb.si

KDO SE BOJI NADZORA DRŽAVE? DEJAVNIKI VPLIVA NA SAMOZAŠČITO NA SOCIALNIH OMREŽJIH

DAMJAN FUJS IN SIMON VRHOVEC

Leta 2019 je v javnost prišla novica, da naj bi podjetje Facebook nezaščiten, v nešifrirani obliki, hranilo kar 540 milijonov gesel uporabnikov. Tovrstne novice so kazalnik, da varnost ni vedno odvisna zgolj in samo od uporabnika storitve. Da bi identificirali, kateri dejavniki vplivajo na samozaščito na socialnih omrežjih, so avtorji postavili empirični model, s katerim so med študenti Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru izvedli anketo. Vzorec študentov je zanimiv za raziskavo, saj predstavlja največji delež celotne populacije, ki uporabljajo socialna omrežja. Anketo je od skupno 988 študentov v celoti izpolnilo 282 anketirancev (stopnja odzivnosti 28,5 %). Rezultati kažejo na to, da sta neposredna dejavnika, ki vplivata na samozaščito, zaznane grožnje in občutek nadzora nad varnostjo računa na socialnih omrežjih. Avtorji ugotavljajo, da strah pred nadzorom države na socialnih omrežjih vzbuja skrb glede zasebnosti in zvišuje zaznane grožnje. Večje zaupanje v ponudnike storitev socialnih omrežij daje uporabnikom večji občutek nadzora nad varnostjo računov in znižuje skrb glede zasebnosti. Ugotovitve kažejo, da pri navedenem vzorcu skrb glede zasebnosti ne vpliva na samozaščito na socialnih omrežjih, kar morda pomeni, da tovrstna populacija ne ceni zasebnosti kot bistveno dobroto. Avtorji so identificirali tudi vpliv zaupanja državi kot dejavnik, ki zmanjšuje skrb glede zasebnosti.

Ključne besede: zasebnost, varnost, samozaščita, nadzor, socialna omrežja

O AVTORJIH

Damjan Fujs, diplomirani varstvoslovec informacijske varnosti (VS), študent magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: damjan.fujs@student.um.si

doc. dr. **Simon Vrhovec**, docent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: simon.vrhovec@um.si

POROČILO KIBERNETSKE VARNOSTI – 2018

BRANKO MILIČEVIĆ

Z izvedbo najzahtevnejših varnostnih pregledov, vdornih testov ter doseganjem skladnosti z različnimi standardi (npr. PCI-DSS) so številne organizacije na globalni ravni s pomočjo SIQ Ljubljana dosegle višjo stopnjo informacijske varnosti. Veliko število izvedenih varnostnih pregledov omogoča specialistom za informacijsko varnost na SIQ Ljubljana edinstven vpogled v realno stanje kibernetike doma in po svetu. Za namen prispevka je pripravljen sistematični pregled ugotovljenih ranljivosti, s čimer želi avtor prikazati stanje na področju kibernetike varnosti ter vpogled v metodološki del samega izvajanja celovitih varnostnih pregledov. Ugotovitve kažejo, da je zagotavljanje varnosti v povprečju pomanjkljivo, saj je bila v vseh testiranih aplikacijah odkrita vsaj ena izmed 10 najpogostejših ranljivosti, kar je v nekaterih primerih dovolj za izvedbo napada z resnimi posledicami. Dosledno upoštevanje primerov dobrih praks varnega razvoja programske opreme in varnostnih priporočil bi bistveno pripomoglo h kibernetiki varnosti, s tem pa varnosti končnih uporabnikov programske opreme. Posledično bi se zmanjšala škoda zaradi vdorov, ki so posledica izkoriščanja varnostnih pomanjkljivosti ter s tem sam obseg uspešno izvedenih kaznivih dejanj s področja kibernetike kriminalitete.

Ključne besede: kibernetika varnost, informacijska varnost, varnostni pregled, vdorno testiranje

O AVTORJU

Branko Miličević, specialist za informacijsko varnost; SIQ Ljubljana, Mašera-Spasičeva ulica 10, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: branko.milicevic@siq.si

VARNA (Z)VEZ(A) Z DOMOVINO: RABA SOCIALNIH OMREŽIJ MED SLOVENCİ PO SVETU

DAMJAN FUJS IN SIMON VRHOVEC

Časi zamudnega pošiljanja pisem svojcem iz daljnih dežel so mimo, od komunikacije z nekom na drugi strani sveta pa nas loči zgolj klik. Namen prispevka je s sistematičnim pregledom literature predstaviti specifičnost populacije Slovencev po svetu, ki so si našli streho nad glavo v številnih tujih deželah tega sveta, in obravnavati tematiko varnostnih pojavov na socialnih omrežjih. S pomočjo znanstvenih baz Scopus in Web of Science smo identificirali 56 znanstvenih del, ki na splošno naslavljajo problematiko Slovencev po svetu in so osredotočena na različne sociološke aspekte bivanja in migracijske tokove. Poznavanje le-teh je ključno, če hočemo identificirati povezave med varno rabo socialnih omrežij in vplivom kulture tuje države na namero o samozaščiti na socialnih omrežjih. Socialna omrežja so dandanes nedvomno najpomembnejše orodje komunikacije Slovencev po svetu z domovino. Ugotovitve kažejo, da je relevantne domače in tuje znanstvene literature, ki bi obravnavala problematiko socialnih omrežij in vpliva kulturnih razlik na namero o samozaščiti, zelo malo. V okviru raziskave so namreč postavljeni temelji za prvo študijo tako na nacionalni kot tudi mednarodni ravni s poudarkom na informacijski varnosti socialnih omrežij, ki zajema populacijo Slovencev po svetu. S tovrstno raziskavo bi dobili vpogled v vpliv kulturne komponente na samozaščito na socialnih omrežjih. Cilj vsakega odnosa je zaupanje in varnost, kar lahko neposredno prenesemo tudi v komunikacijo preko socialnih omrežij, saj gre ne nazadnje za refleksijo človeške interakcije v virtualnem okolju.

Ključne besede: Slovenci po svetu, informacijska varnost, komunikacija, samozaščita, zasebnost

O AVTORJIH

Damjan Fujs, diplomirani varstvoslovec informacijske varnosti (VS), študent magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: damjan.fujs@student.um.si

doc. dr. **Simon Vrhovec**, docent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: simon.vrhovec@um.si

NASMEH DENARNE MULE S FIGO V ŽEPU: ČUSTVENČKI KOT ORODJE SOCIALNEGA INŽENIRINGA

DAMJAN FUJS, SIMON VRHOVEC IN ANŽE MIHELČ

Kako je možno, da uporabniki spleta še vedno nasedajo raznoraznim goljufijam, sledijo vsakršni povezavi ali se podredijo sumljivim obljubam? Čustvenčki so nedvomno dodatek vsakodnevne besedilne komunikacije, kar pomeni, da na neki način verjetno vplivajo na posameznikove odločitve na internetu. Avtorji so poudarili ključni prispevek teorije, ki interdisciplinarno daje globlji vpogled v to, ali oz. v kolikšni meri čustvenčki, kot razširjena oblika komunikacije, pripomorejo k varnemu ali nevarnemu delovanju in vedenju posameznika v kibernetnem prostoru in ali je mogoče čustvenčke predstaviti kot orodje za večjo uspešnost napada, kot sta na primer socialni inženiring in phishing napad. Z namenom odgovoriti na ta vprašanja je bil opravljen sistematičen pregled literature, s katerim avtorji želijo predstaviti dosedanje ugotovitve znanstvene skupnosti o dejavnih vpliva čustvenčkov na vsakodnevno komunikacijo in poiskati vzporednice s pojavnostjo kibernetne kriminalitete. Pri pregledu literature avtorji niso zasledili, da bi na nacionalni ali mednarodni ravni obstajala raziskava, ki bi z znanstveno metodologijo ugotavljala, v kolikšni meri in pod kakšnimi pogoji čustvenčki vplivajo na pridobitev naklonjenosti in zaupanja potencialne žrtve s strani storilca v kontekstu socialnega inženiringa. Če hočemo na primer razložiti vpliv čustvenčkov na klikanje na sumljive povezave, se je treba vprašati, katere oblike čustvenčkov najbolj pripomorejo k uspešnemu napadu, v kakšnem kontekstu jih je sploh primerno pošiljati ter, ali ni sumljivo, če je nekdo, ki smo ga pravkar spoznali, morda preveč osladen. Če je internet spremenil način komuniciranja, so čustvenčki zagotovo spremenili način interpretacije komunikacije.

Ključne besede: socialni inženiring, komunikacija, čustvenčki, goljufije, kibernetna kriminaliteta

O AVTORJIH

Damjan Fujs, diplomirani varstvoslovec informacijske varnosti (VS), študent magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: damjan.fujs@student.um.si

doc. dr. **Simon Vrhovec**, docent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: simon.vrhovec@um.si

Anže Mihelič, magister varstvoslovja, asistent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: anze.mihelic@um.si

IZOGIBANJE PUŠČICAM SPLETNIH HARPUN – UTOPIJA ALI MOŽNA RESNIČNOST?

ANŽE MIHELIČ, MATEJ JEVŠČEK, SIMON VRHOVEC IN IGOR BERNIK

Vse bolj prefinjena raba phishing napadov omogoča visoko uspešnost, posledično pa različice tovrstnih napadov postajajo vse pogostejša izbira za vstop v računalniške sisteme organizacij. Pregled literature nakaže na skorajšnjo popolno odsotnost raziskav, ki bi ugotavljale dozornost zaposlenih, in splošno pripravljenost organizacij na phishing napade. Da bi zapolnili znanstvenoraziskovalno vrzel, je bila v sodelovanju z velikim podjetjem iz Srednje Evrope s približno 1.200 zaposlenimi opravljena simulacija usmerjenega phishing napada na njihove zaposlene. Čeprav se je oddelek za informacijske tehnologije odzval že 15 minut po prvem poslanem elektronskem sporočilu, je bilo zabeleženo 69,4 odstotno sledenje ponujeni povezavi in 49,0 odstotno razkrivanje osebnih podatkov preko testne spletne strani. Povprečen odzivni čas (tj. čas od pošiljanja elektronskega sporočila do obiska testne spletne strani) je znašal 20 minut, pri čemer je najkrajši odzivni čas znašal 25 sekund, najdaljši pa 203 minute. Rezultati kažejo na visoko uspešnost phishing napadov kljub izjemno hitremu odzivu oddelka za informacijske tehnologije. Iz preteklih raziskav je mogoče razbrati, da klasična izobraževanja zaposlenih ne pripomorejo k boljši pripravljenosti na phishing napade, omenjena raziskava pa nakazuje, da tudi visoka tehnična pripravljenost organizacije in kratek odzivni čas nista zadostna. Rešitev gre torej iskat v novih pristopih k ozaveščanju, ki bi temeljili na poglobljenem razumevanju tovrstnih napadov, s katerim bi vzpostavili možnosti za ponotranjenje splošne spletne varnostne kulture in s tem postavljanje ovir uspešnim izvedbam usmerjenih phishing napadov.

Ključne besede: phishing, spletni napad, študija primera, socialni inženiring, varnostna kultura

O AVTORJIH

Anže Mihelič, magister varstvoslovja, asistent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: anze.mihelic@um.si

dr. **Matej Jevšček**, predavatelj za področje menedžmenta; Fakulteta za organizacijske študije v Novem mestu, Ulica talcev 3, 8000 Novo mesto, Slovenija; e-pošta: matej.jevscek@t-2.net

doc. dr. **Simon Vrhovec**, docent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: simon.vrhovec@um.si

izr. prof. dr. **Igor Bernik**, izredni profesor za predmetno področje varnostne vede, prodekan za izobraževalno dejavnost, predstojnik Katedre za informacijsko varnost; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: igor.bernik@fvv.uni-mb.si

UPORABA NEVRONSKIH MREŽ V KIBERNETSKI VARNOSTI

ČRT URŠIČ, SIMON VRHOVEC IN ANŽE MIHELIC

V zadnjih letih se je število naprav na internetu občutno povečalo, kar hkrati pomeni večji pretok podatkov pri višjih hitrostih. Osebne naprave zaradi novih groženj na internetu velikokrat ostanejo slabo zaščitene in zato postanejo potencialne tarče hekerjev. Te razmere zahtevajo nov pristop k zaznavanju in preprečevanju kibernetских napadov na sisteme organizacij, ki običajno posedujejo večje število osebnih naprav in so najpogostejše tarče kibernetских napadov. V preteklih letih se je razširila uporaba strojnega učenja, ki se je zaradi učinkovitega analiziranja pri velikem številu podatkov izkazala za najustreznejšo rešitev. S sistematičnim pregledom literature so bile identificirane dobre in slabe lastnosti nevronske mreže kot najaktualnejšega pristopa strojnega učenja za zaznavo napadov, le te pa so avtorji primerjali s konvencionalnimi sistemi. Nevronske mreže se učijo in testirajo z že obstoječimi bazami podatkov, ki pa so običajno starejše, kar nevronske mreže ne omogoči optimalnega delovanja. Rezultati eksperimentov so večinoma v korist nevronske mreže, saj je proces hitrejši, natančnejši in z manj lažnimi alarmi kot konvencionalni sistemi, ki delujejo na principu statične analize. Vendar pa so nevronske mreže zaradi njihovega načina delovanja pogosto nepredvidljive in so najbolj učinkovite šele v kombinaciji s konvencionalnimi sistemi. V obstoječi literaturi predvsem primanjkujejo testiranja teh sistemov v realnih situacijah, ne le kontroliranih okoljih.

Ključne besede: nevronske mreže, kibernetška varnost, strojno učenje, kibernetški napad, zaznava napada

O AVTORJIH

Črt Uršič, študent študijskega programa Informacijska varnost; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: crt.ursic@student.um.si

doc. dr. **Simon Vrhovc**, docent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: simon.vrhovec@um.si

Anže Mihelič, magister varstvoslovja, asistent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: anze.mihelic@um.si

ETIČNI HEKING

SARA TOMŠE, BLAŽ MARKELJ IN MIHA DVOJMOČ

Internet stvari se hitro razvija in z njim tudi nove tehnologije. Zaposleni poleg mobilnih naprav, dnevno vnašajo tudi druge nosljive tehnologije. V podjetjih se porajajo nova vprašanja o uporabi storitev v oblaku in zagotavljanju varnosti informacij na takšnih oddaljenih strežnikih. Poleg tega se zakonodaja na področju informacijske varnosti spreminja in v ospredje postavlja varovanje osebnih podatkov. Podjetja morajo zagotoviti zadostno varnost svojih informacijskih sistemov, da lahko ostanejo konkurenčna na trgu. Pri tem morajo zagotoviti ustrezne mehanizme nadzora, da bi z racionalizacijo stroškov zagotovili najvišjo raven zaščite. Etični heking ni le ena izmed metod zagotavljanja informacijske varnosti, ampak je ključno za vzdrževanje varnosti kritične infrastrukture. Avtorji ugotavljajo, da se predvsem podjetja in organizacije, katerih primarni fokus ni uporaba računalniške tehnologije, ne zavedajo pomena resnosti kibernetских vdorov za zagotavljanje človeške nedotakljivosti (Dameff, Selzer, Fisher, Killeen in Tully, 2019). Poleg tega ugotavljajo, da prihaja do razlik pri definiranju penetracijskega testiranja in etičnega hekinga. Poznavanje zakonodaje je ključno, saj je treba jasno razmejiti, kateri del informacijskega sistema se testira. Pred testiranjem je potreben pogodbeni dogovor med hekerjem in lastnikom omrežja. Prispevek predstavlja etični heking, kot ga danes definira teorija in razumejo posamezniki.

Ključne besede: etični heking, informacijska varnost, penetracijsko testiranje, hekerji z belim klobukom, hekerji s sivim klobukom

O AVTORJIH

Sara Tomše, diplomirana varstvoslovka (UN), študentka magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: sara.tomse@student.um.si

doc. dr. **Blaž Markelj**, docent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: blaz.markelj@fvv.uni-mb.si

doc. dr. **Miha Dvojmoč**, docent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: miha.dvojmoc@fvv.uni-mb.si

VARNOSTNI KAZALNIKI V SPLETNIH BRSKALNIKIH: POMOČ ALI MOTNJA?

LUKA JELOVČAN, SIMON VRHOVEC IN ANŽE MIHELICH

Spletni brskalniki so eno izmed glavnih orodij pri identifikaciji lažnih spletnih strani, ustvarjenih za izvajanje phishing napadov. Vendar pa se, ko govorimo o vlogi spletnih brskalnikov v boju proti phishingu, največkrat govori o avtomatiziranem zaznavanju lažnih spletnih strani. Pri tem pa se pozablja na varnostne kazalnike, ki v spletnih brskalnikih uporabnikom pomagajo prepoznati lažno spletno stran, ter človeške dejavnike, od katerih je uporaba varnostnih kazalnikov odvisna. Z namenom ugotoviti, v kolikšni meri varnostni kazalniki pripomorejo k prepoznavanju lažnih spletnih strani, je bil izveden sistematičen pregled literature v podatkovnih bazah Web of Science ter Scopus.

Raziskave nakazujejo, da varnostni kazalniki sicer pripomorejo k boljšem prepoznavanju phishing spletnih strani, vendar pa jih večina uporabnikov interneta med presojanjem legitimnosti spletne strani v spletnem brskalniku ne upošteva. Razlogi za to ležijo v nepoznavanju varnostnih kazalnikov ter njihovi slabši opaznosti. Vizualno bolj izpostavljeni varnostni kazalniki pa bi lahko, glede na raziskave, za uporabnike predstavljali celo moteč element. Ko uporabniki presojujejo, ali bi določeni spletni strani zaupali, se pogosto odločajo na podlagi svojih preteklih izkušenj s to stranjo, na podlagi vsebine, ki jo ta spletna stran prikazuje, ali na podlagi prikazanega imena domene. Posledično uporabniki prepoznajo le nekaj več kot 60 % lažnih spletnih strani. Po raziskavah sodeč bi lahko ob upoštevanju varnostnih kazalnikov zaznavo dvignili na najmanj 70 %.

Ključne besede: spletni brskalnik, varnostni kazalniki, človeški dejavniki, phishing, lažne spletne strani

O AVTORJIH

Luka Jelovčan, študent študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: luka.jelovcan@student.um.si

doc. dr. **Simon Vrhovc**, docent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: simon.vrhovec@um.si

Anže Mihelič, magister varstvoslovja, asistent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: anze.mihelic@um.si

TROJANSKI KONJI V POLICIJSKIH OBLAČILIH

MATEJA LEPOŠA IN ANŽE MIHELIC

Forenzični računalniški programi (angl. *remote forensic software*) so orodje, ki jih je mogoče uporabiti kot preiskovalni ukrep z namenom oddaljenega nadzora in pridobivanja podatkov, pri čemer je čas zbiranja podatkov veliko krajši, ni potrebna fizična oblast nad nosilcem podatkov, do njih pa lahko preiskovalci dostopajo od kjerkoli. Odgovore na vprašanja, ki se odpirajo z uvajanjem novih tehnologij v preiskovalne procese, so avtorji iskali v znanstveni literaturi. S sistematičnim pregledom literature v podatkovnih bazah Web of Science in Scopus so opravili izbor 52 identificiranih člankov, ki se nanašajo na obravnavano temo. Ob pregledu literature ugotavljajo, da uporaba forenzičnih računalniških programov odpira številna etična vprašanja, dileme in diskusije. Pristope k interpretaciji uporabe tovrstnih programov kot (prikrit) preiskovalni ukrep lahko razdelimo v dve skupini: zakonodajni vidiki in etični vidiki. Trenutno je uporaba forenzičnih računalniških programov pravno urejena v le redkih državah (npr. Švica, Nemčija), znani pa so primeri uporabe tovrstnih programskih orodij (npr. primer Playpen) tudi v državah, kjer tovrstni ukrepi niso urejeni, kar zbuja skrb o nelegitimni in neetični uporabi takšnih programov. Uporaba forenzičnih računalniških programov posega v številne pravice, zaščitene z zakonom, njihova uporaba pa ne more biti umeščena v že obstoječe prikrite preiskovalne ukrepe. Kljub etičnim dilemam, ki jih odpira uporaba sodobnejših pristopov k preiskovanju najnovejših (in vznikajočih) oblik izvedb najrazličnejših kaznivih dejanj z računalniškimi programi, vsekakor ne le obstaja, temveč se še povečuje potreba po zakonski ureditvi tovrstnih ukrepov, predvsem zaradi verodostojnosti in celovitosti zbranih informacij oziroma podatkov.

Ključne besede: forenzični računalniški programi, prikriti preiskovalni ukrepi, trojanski konji, zbiranje podatkov, legitimnost nadzora

O AVTORJIH

Mateja Lepoša, diplomirana varstvoslovka (UN), študentka magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: mateja.leposa@student.um.si

Anže Mihelič, magister varstvoslovja, asistent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: anze.mihelic@um.si

KRIMINALISTIČNO PREISKOVANJE

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

SAMOMORI Z OSTRIM IN/ALI KONIČASTIM PREDMETOM

TINKARA BULOVEC, DANIJELA FRANGEŽ IN TOMAŽ ZUPANC

Prispevek predstavlja preliminarne ugotovitve raziskave okoliščin samomorov z ostrim in/ali koničastim predmetom, ki poteka na Inštitutu za sodno medicino (ISM) Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani. Samomori z ostrim in/ali koničastim predmetom predstavljajo okoli 3 % vseh samomorov. V obdobju med letoma 2013 in 2018 je bilo na ISM obravnavanih 63 žrtev samomora z ostrim in/ali koničastim predmetom. Med žrtvami prevladujejo moški (81 %), stari od 40 do 60 let. Med poškodbami so prevladujoče ureznine (41 %) in vbodne rane (11 %), povzročene z nožem, olfa nožem ali britvico. Vbodne rane v prsni koš (43 %) so pogosto usodne, redkeje so usodne vbodne rane v druge dele telesa (57 %). V primerih, ko gre za samomor na obravnavani način, kombiniran z drugim načinom samomora (46 %) (kompleksni samomor), je verjetnost prikrivanja kaznivega dejanja s fingiranjem samomora večja. Preiskovanje sumljive smrti zato zahteva skrbno in pozorno obravnavo dogodka ter sodelovanje vseh, ki sodelujejo pri ogledu kraja dejanja. Ugotovitve o okoliščinah dogodka, tj. o času in načinu smrti, značilnostih poškodb ter morebitnem sredstvu storitve, so ključne za usmeritev nadaljnega kriminalističnega preiskovanja.

Ključne besede: samomori, ostri predmeti, koničasti predmeti, fingiranje, kriminalistično preiskovanje

O AVTORJIH

Tinkara Bulovec, diplomirana varstvoslovka (UN), študentka magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: tinkara.bulovec@student.um.si

doc. dr. **Danijela Frangež**, docentka za predmetno področje kriminologija, predstojnica Katedre za kriminalistiko; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: danijela.frangez@fvv.uni-mb.si

doc. dr. **Tomaž Zupanc**, dr. med., predstojnik Katedre za sodno medicino in deontologijo; Univerza v Ljubljani, Medicinska fakulteta, Inštitut za sodno medicino, Korytkova ulica 2, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: tomaz.zupanc@mf.uni-lj.si

SWOT ANALIZA UPORABNOSTI PRIORITETNEGA SEZNAMA OSUMLJENCEV (POIPAT)

IZA KOKORAVEC IN DANIJELA FRANGEŽ

Prioritetni seznam osumljencev (POIPAT) je eno izmed orodij za ocenjevanje prioritete osumljencev, s katerim ocenjevalec v ospredje postavlja osumljence, ki imajo največ skupnega s profilom osebe, ki jo iščejo zaradi kaznivega dejanja umora. Prispevek predstavlja prednosti in slabosti metode POIPAT z vidika preiskovanja posameznega primera, priložnosti in nevarnosti pa z vidika spoštovanja človekovih pravic ter uporabnosti metode pri preiskovanju krvnih deliktov. Metoda POIPAT ima le spoznavno, ne tudi dokazne vrednosti, zaradi česar je pri njeni uporabi potrebna previdnost. Uporabna je predvsem pri preiskovanju umorov in pogrešanih osebah, kjer je treba preučiti večje število osumljencev. Metoda POIPAT bi bila lahko koristna in uporabna tudi v slovenskih razmerah, vendar bi jo bilo treba prilagoditi ter natančno preučiti.

Ključne besede: nerešeni umori, prioritetni seznam osumljencev, POIPAT, SWOT analiza

O AVTORICAH

Iza Kokoravec, diplomirana varstvoslovka (VS), študentka magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: iza.kokoravec@student.um.si

doc. dr. **Danijela Frangež**, docentka za predmetno področje kriminologija, predstojnica Katedre za kriminalistiko; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: danijela.frangez@fvv.uni-mb.si

TROJNI UMOR V ROVINJU: ODGOVORI NA ZLATA KRIMINALISTIČNA VPRAŠANJA NA PODLAGI ANALIZE POROČANJA TUJIH IN SLOVENSКИH MEDIJEV

EVA BLATNIK IN ANJA BABNIK

Prispevek predstavlja poročanje slovenskih in tujih medijev o trojnem umoru slovenske družine v Rovinju avgusta leta 2002. Pregledani in analizirani so bili javno dostopni slovenski časopisni članki (iz Slovenskih novic, Dnevnika, Dela in Večera), prispevki slovenskih spletnih portalov (rtvslo.si, 24ur.com, dnevnik.si, slovenskenovice.si in žurnal24.si) in prispevki tujih spletnih portalov (vecernji.hr, nacional.hr, dnevnik.hr, slobodnadalmacija.hr, tportal.hr, jutranji.hr in blic.rs). Vsebina poročanja slovenskih medijev je bila v večini nestrokovna. V člankih so bili prisotni osebni podatki žrtev, način pisanja je bil senzacionalističen. Vsi mediji so navajali imena in priimke žrtev ter osumljenca, čeprav je bila med žrtvami mladoletna oseba. Še pred zaključkom sojenja so vsi mediji krivdo za kaznivo dejanje pripisovali Ivanu Periču. Tuji mediji so v člankih pisali polna imena in priimke žrtev in osumljenca. Pisali so tudi o njihovem zasebnem življenju in navajali neuradne informacije. Poročali so senzacionalistično, s pretiravanji in namigovanji na kriminalno dejavnost umorjenih zakoncev. Takrat osumljeni Ivan Perič je dejanje vseskozi zanikal. Kljub različnim namigovanjem je bil spoznan za krivega umora in obsojen na 30-letno zaporno kazen.

Ključne besede: trojni umor, Rovinj, medijsko poročanje, zlata kriminalistična vprašanja

O AVTORICAH

Eva Blatnik, diplomirana varstvoslovka (VS), študentka magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: eva.blatnik@student.um.si

Anja Babnik, diplomirana varstvoslovka (VS), študentka magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: anja.babnik@student.um.si

NAKUPOVANJE (PONAREJENIH) ZDRAVIL PREKO SPLETA V SLOVENIJI IN TUJINI

EVA BLATNIK IN DANIJELA FRANGEŽ

Prispevek predstavlja ugotovitve izbranih raziskav o spletnem nakupovanju zdravil in ponarejenih zdravil v Sloveniji in tujini ter indice, na podlagi katerih lahko prepoznamo nelegalno spletno lekarno. Glavni motivi za spletni nakup zdravil so nižja cena, udobje pri opravljanju nakupa, dostopnost zdravil in diskretnost. Nekateri zdravila na spletu kupujejo, ker ne zaupajo zdravstvenemu sistemu svoje države. Večina kupcev zdravil se ne zaveda ali ne obremenjuje z nevarnostmi, ki jih lahko povzroči zaužitje ponarejenega zdravila. Prav tako večina spletnih kupcev zdravil ne loči med legalno in nelegalno spletno lekarno. Indici, ki kažejo na nelegalne spletne lekarne (FDA, 2017; Meliza, 2013; Frangež in Slak, 2016), so: prisotnost zdravil neznane kakovosti in izvora, odsotnost kontaktne telefonske številke in naslova prodajalca, nizka cena zdravil, prodaja zdravil na recept brez recepta, zdravila obljublajo čudežno ozdravitev, brezplačna zdravila ob nakupu nad določeno vrednostjo, nedokončana spletna stran, nezadostna varnost ob nakupu itd.

Ključne besede: ponarejena zdravila, spletni nakup, spletne lekarne, nelegalne spletne lekarne, motivi za nakup

O AVTORICAH

Eva Blatnik, diplomirana varstvoslovka (VS), študentka magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: eva.blatnik@student.um.si

doc. dr. **Danijela Frangež**, docentka za predmetno področje Kriminologija, predstojnica Katedre za kriminalistiko; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: danijela.frangez@fvv.uni-mb.si

VARNOSTNA TVEGANJA NA PODROČJU PRIREJANJA IGER NA SREČO

SIMON STARČEK, TOMAŽ DEŽELAK IN DAVID SMOLEJ

Prirejanje iger na srečo ima dolgo zgodovino, od igranja s kockami, kartami do sodobnih pojavnih oblik, ko se igre na srečo selijo v virtualni svet – na splet. Od klasičnega prirejanja iger na srečo v igralnicah in igralnih salonih v igre na srečo uvrščamo tudi različne oblike stav, ki so v večini držav Evropske unije regulirane s strani države. V Sloveniji imamo monopolno ureditev tega področja, saj ima le en prireditelj koncesijo Vlade RS za prirejanje športnih stav. Seveda pa takšna ureditev ne pomeni popolnega nadzora na tem področju, saj predvsem zaradi velikih vsot denarja obstaja velik interes različnih skupin, da bi organizirali igre na srečo in pridobili premoženjsko korist. Zato je v naraščanju trend pojavljanja nelegalnih stavnic na spletu, za katere pristojni organi niso izdali dovoljenja. Posebej pereča problematika je na območju Azije, ki pa, zaradi dostopnosti preko spleta, ne predstavlja nobene krajevne bariere. Namen prispevka je zato identificirati varnostna tveganja, ki spremljajo področje prirejanja in udeležbe v igrah na srečo. Ugotovljeno je bilo, da so največja tveganja povezana s kaznivimi dejanji, ki igre na srečo uporabljajo kot metodo za legalizacijo nezakonito pridobljene premoženjske koristi. Varnostna tveganja pa imajo na drugi strani posledice, ki med udeleženci najpogosteje vodi k odvisnosti od iger na srečo. Prvi vidik tveganja predstavlja prirejanje rezultatov športnih dogodkov in z njimi povezane stave. Drugi vidik pa zajema pranje tako pridobljenih sredstev (denarja), ki ga omogočajo spletni prireditelji. Vidik pranja denarja je prisoten predvsem z vidika vplačil, ki se lahko izvaja z različnih bančnih računov (pri katerih je identiteta vplačnika nelegalno pridobljena), izplačila pa se izvajajo na en bančni račun, na katerega so bila prenesena sredstva z drugih bančnih računov. Taka dejanja imajo visoko oceno varnostnega tveganja. Varnostna tveganja imajo posledice, ki med udeleženci najpogosteje vodijo k odvisnosti od iger na srečo. Zato je v prispevku temu področju posvečena posebna pozornost, posebno odvisnosti med mladimi.

Ključne besede: igre na srečo, varnostna tveganja, pranje denarja, mladi, stavnice

O AVTORJIH

dr. **Simon Starček**, Finančna uprava Republike Slovenije, Šmartinska cesta 55, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: simon.starcek@gov.si

mag. **Tomaž Deželak**, Finančna uprava Republike Slovenije, Šmartinska cesta 55, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: tomaz.dezelak@gov.si

dr. **David Smolej**, višji kriminalistični inšpektor specialist, Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Generalna policijska uprava, Uprava Kriminalistične policije, Sektor za gospodarsko kriminaliteto, Oddelek za korupcijo, Štefanova 2, 1501 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: david.smolej@policija.si

ZGODOVINSKA ANALIZA ČLANKOV S PODROČJA KRIMINALISTIKE V REVJI ZA KRIMINALISTIKO IN KRIMINOLOGIJO

BOJAN DOBOVŠEK, LARA PAVLI IN TINKARA BULOVEC

Prispevek analizira dosedanje prispevke s področja kriminalistike v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo in reviji Kriminalistična služba, kar je podlaga za postavitev ciljev in usmeritev za raziskovanje in pisanje v prihodnje.

Izhodišče za raziskavo so bili dosednji prispevki, ki so že poudarili problematiko razvoja kriminalistike v Sloveniji, ugotovitve pa so nadgrajene s podrobno analizo 88 prispevkov iz Revije za kriminalistiko in kriminologijo in 211 prispevkov iz revije Kriminalistična služba.

Pregled pokaže na skrb vzbujajoče stanje pri objavljanju prispevkov s področja kriminalistike in odmik od zastavljenih ciljev od začetka izhajanja revij. Od prevladujočih strokovnih člankov in analiz primerov se pokaže prehod v znanstvene prispevke. Ob ugotovitvi, da večina prispevkov ne ponuja rešitev in da le malo prispevkov predlaga rešitve, avtorji predlagajo usmeritev na idealen članek v soavtorstvu teoretika in osebe iz prakse, ki hkrati zadosti bibliometriki in uporabnosti v praksi. Implementirati je treba tako dosežke nove tehnološke revolucije kot tudi izkušnje dobrih praks iz tujine in jih predlagati pri rešitvah in spremembah v Sloveniji.

Ključne besede: kriminalistika, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Kriminalistična služba, analiza prispevkov

O AVTORJIH

prof. dr. **Bojan Dobovšek**, redni profesor za predmetno področje kriminologija; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: bojan.dobovsek@fvv.uni-mb.si

Lara Pavli, študentka študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: lara.pavli@student.um.si

Tinkara Bulovec, diplomirana varstvoslovka (UN), študentka magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: tinkara.bulovec@student.um.si

PRISPEVEK FORENZIKE V PROCESU PREISKOVANJA KAZNIVIH DEJANJ

ANDREJ GERJEVIČ

Področje forenzike je v zadnjih desetletjih doživelo velik znanstveni in tehnološki razvoj. V tujini se je povečalo število forenzičnih laboratorijev in univerzitetnih programov s področja forenzike, mediji pa so področje prikazali kot vsemogočno orodje, ki uspešno pripomore k rešitvi še tako zapletenega kaznivega dejanja. Čeprav velja splošno prepričanje o tem, da področje forenzike bistveno prispeva k preiskovanju kaznivih dejanj, pa dejansko obstaja malo raziskav, ki bi to prepričanje lahko empirično potrdile. Področje forenzike se ukvarja z različnimi vrstami sledi, zato pri njeni obravnavi ne moremo mimo ogleda kraja kaznivega dejanja, ki je kot del kriminalistike izhodišče vseh nadaljnjih postopkov s sledmi. Pri tem izhajamo tudi iz pojmovanja forenzičnega procesa kot celote, ki se prične z iskanjem, zavarovanjem in dokumentiranjem sledi na ogledu kraja kaznivega dejanja in se zaključi z izdelavo poročila o forenzični preiskavi sledi v laboratoriju. Področje forenzike je glede na nekatere definicije sicer osredotočeno na uporabnost v sodnih postopkih, vendar pa je njen prispevek še kako pomemben ravno pri kriminalističnem preiskovanju kaznivih dejanj. V prispevku so predstavljene ugotovitve nekaterih raziskav, ki so se do zdaj ukvarjale z ugotavljanjem učinkovitosti forenzike v procesu preiskovanja kaznivih dejanj in v kazenskih postopkih. Te ugotovitve so izhodišče za izvedbo raziskave v Sloveniji, s katero bi želeli ugotoviti, kakšen je dejanski prispevek ogleda kraja kaznivega dejanja v procesu preiskovanja kaznivih dejanj. Ogled kraja kaznivega dejanja in najdene sledi naj bi namreč imeli neposreden vpliv na uspešnost preiskovanja kaznivih dejanj ter na izrek sodb v kazenskih postopkih.

Ključne besede: forenzika, ogled kraja kaznivega dejanja, sledi, preiskovanje kaznivih dejanj

O AVTORJU

Andrej Gerjevič, spec., vodja kakovosti v Nacionalnem forenzičnem laboratoriju; Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Generalna policijska uprava, Nacionalni forenzični laboratorij, Vodovodna 95, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: andrej.gerjevic@policija.si

UPORABA BREZPILOTNIH ZRAKOPLOVOV ZA KRIMINALISTIČNE PREISKAVE

KATJA OŠTIR IN ANTON DVORŠEK

V sodobnem času brezpilotni zrakoplovi prinašajo mnogo prednosti v številnih panogah, med drugim tudi na področju kriminalistike, zato bodo v prispevku predstavljeni možni načini ter prednosti in pomanjkljivosti njihove uporabe v kriminalističnem preiskovanju. Prispevek temelji na pregledu domačih in tujih virov ter na podlagi kvalitativne analize podatkov iz intervjujev z domačimi strokovnjaki s področja kriminalističnega preiskovanja in drugih področij policijskega dela.

Trenutne metode v kriminalističnem preiskovanju vključujejo dolgotrajne postopke, večjo možnost kontaminacije sledi in zahtevajo usposobljene preiskovalce. Brezpilotni zrakoplovi pa predstavljajo močno večnamensko orodje, ki služi za fotografiranje, snemanje, izzivanje sledi, oceno varnosti ali za pregled težko dostopnih lokacij, ki so pomembne za razjasnitev okoliščin storitve kaznivega dejanja. Na podlagi kvalitativne analize podatkov sklepamo, da bi kriminalistična preiskava z uporabo brezpilotnih zrakoplovov potekala hitreje, varneje in z manjšimi stroški. Kljub temu pa brezpilotni zrakoplovi ne bi nadomestili dosedanjih preiskovalnih metod ali tehnik, temveč bi jih izboljšali in prispevali k večji učinkovitosti posameznih preiskovalnih in preprečevalnih dejavnosti.

Ugotovitve so uporabne predvsem za vodstvo kriminalistične policije in zakonodajalce pri urejanju pravnih okvirov novih tehnologij in njenem uvajanju v preiskovalno prakso.

Izvirnost prispevka je v opredeljevanju uporabnosti brezpilotnih zrakoplovov kot enega izmed učinkovitih novih pripomočkov pri kriminalističnem preiskovanju v prihodnosti, skozi oči policijskih strokovnjakov. Namenjen je vsem, ki jih zanima sodobna tehnologija, predvsem pa preiskovalcem kaznivih dejanj.

Ključne besede: brezpilotni zrakoplovi, sodobna tehnologija, kriminalistična preiskava, kriminalistična preiskovalna tehnika

O AVTORJIH

Katja Oštir, policistka, diplomirana varstvoslovka (VS), študentka magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Ministrstvo za notranje zadeve, Policijska uprava Postojna, Policijska postaja Kočevje, Pri Unionu 1, 1330 Kočevje, Slovenija; e-pošta: katja.ostir@gmail.com

izr. prof. dr. **Anton Dvoršek**, izredni profesor za predmetno področje kriminalistika, v pokoju; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: anton.dvorsek@fvv.uni-mb.si

POSKUS PRIMERJAVE KOGNITIVNEGA IN SAMOIZVEDENEGA INTERVJUJA

MONIKA KLUN

V zadnjih dveh desetletjih je bil opažen očiten napredek pri pridobivanju informacij o kaznivem dejanju od prič in žrtev. Zasluge za to gre pripisati razgovorom, ki so manj intuitivni in povzročijo boljše spominske obnove. Eden izmed najbolj znanih pristopov je kognitivni intervju, na podlagi katerega je bil razvit samoizvedeni intervju (angl. *self-administered interview*). V prispevku sta v teoretičnem delu pregled literature s področja kognitivnega in samoizvedenega intervjuja ter razprava o njuni učinkovitosti. V empiričnem delu je s pomočjo posnetka simuliranega kaznivega dejanja roba narejena primerjava točnosti spominske obnove, ki jo pri pridobivanju informacij od prič omogočata omenjena intervjuja. S preštevanjem točnih in napačnih oz. izmišljenih podrobnosti o dogodku je bilo ugotovljeno, da so udeleženci, ki so sodelovali pri kognitivnem intervjuju, navedli več točnih in napačnih oz. izmišljenih podrobnosti o dogodku kot udeleženci, ki so izpolnjevali samoizvedeni intervju. Ker je formula spominske obnove občutljiva na napačne oz. izmišljene podrobnosti, je pridobivanje informacij s pomočjo samoizvedenega intervjuja v povprečju povzročilo točnejšo spominsko obnovo kot s pomočjo kognitivnega intervjuja. Ker je bila študija izvedena na majhnem vzorcu, so ugotovitve vprašljive. Nedvomno kažejo, da je primerjava točnosti spominske obnove med obema vrstama intervjujev mogoča, za verodostojnejše rezultate pa bi v prihodnosti lahko bila izvedena študija na večjem vzorcu. Rezultati so lahko verodostojni le, če je ocenjevalec pravilno razvrstil vse podrobnosti med točne in napačne oz. izmišljene, zato bi v prihodnosti lahko bilo tudi več ocenjevalcev, ki bi umeščali detajle v eno ali drugo skupino.

Ključne besede: pridobivanje informacij, samoizvedeni intervju, kognitivni intervju, točnost spominske obnove, priče

O AVTORICI

Monika Klun, magistrica varstvoslovja, študentka doktorskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: monika.klun@student.um.si.

KRIPTOVALUTE IN NJIHOV KRIMINALNI POTENCIAL

LUKA PETELINC IN ANTON DVORŠEK

Zaradi razvoja informacijske tehnologije, interneta in vse večje medijske prepoznavnosti kriptovalut je poslovanje z virtualnimi valutami zadnja leta močno narastlo. S tem pa se povečuje tudi kriminalni potencial kriptovalut. Prispevek se osredotoča na posamezne značilnosti, prednosti in slabosti kriptovalut in njihovo potencialno uporabo za izvedbo različnih nelegalnih in kriminalnih dejanj. Z analizo dostopne literature in opravljene raziskave na podlagi podatkov spletne ankete so avtorji proučili pravno (ne)urejenost, starostno strukturo uporabnikov kriptovalut ter pogostost uporabe kriptovalut za transakcije s kriminalnim ozadjem.

Pravna ureditev kriptovalut ne dohaja razvoja trga kriptovalut in z njim povezane nevarnosti izkoriščanja v kriminalne namene. Uporabniki kriptovalut so predvsem izobraženi moški, starejši od 36 let. Kriptovalute se zaradi visoke stopnje anonimnosti in nezadostne pravne regulative občasno uporabljajo tudi za nelegalna ter kazniva dejanja, kot so kibernetiski napadi in kraje kriptovalut, plačevanje s kriptovalutami na spletnih črnih trgih, kjer se trguje z otroško pornografijo, drogami, orožjem, naročenimi umori in drugimi prepovedanimi dobrinami, za pranje denarja ter izvedbo investicijskih prevar, kot so Ponzijeve sheme. Njihovo nelegalno uporabo je v raziskavi potrdila kar tretjina anketiranih uporabnikov kriptovalut.

Zaradi občutljive narave tematike in strahu anketirancev pred morebitnimi pravnimi posledicami obstaja verjetnost, da odgovori glede nelegalne uporabe kriptovalut niso povsem točni, kar zmanjšuje njihovo veljavnost. Ne glede na to bi bilo treba zaradi večje varnosti in izboljšanja splošne uporabe kriptovalut dograditi njegovo pravno ureditev. Le tako bo mogoče zmanjšati potencialne nevarnosti uporabe kriptovalut v kriminalne namene in hkrati zadržati ekonomičnost uporabe nove valute. Ugotovitve raziskave so namenjene tako prihodnjim uporabnikom kriptovalut, ki se pasti poslovanja z njimi morda še ne zavedajo, kot tudi preiskovalcem, ki se bodo v prihodnje pri svojem delu s tovrstno kriminaliteto najverjetneje še pogosteje srečevali.

Ključne besede: kriptovalute, Bitcoin, block chain tehnologija, finančne goljufije, finančna kriminaliteta

O AVTORJIH

Luka Petelinc, študent študijskega programa Informacijska varnost; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: luka.petelinc@student.uni-mb.si

izr. prof. dr. **Anton Dvoršek**, izredni profesor za predmetno področje kriminalistika, v pokoju; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: anton.dvorsek@fvv.uni-mb.si

KRIMINALNE MREŽE NA ZAHODNEM BALKANU

BOJAN DOBOVŠEK

Na začetku sedemdesetih prejšnjega stoletja so bili izrazi organizirana kriminaliteta na Balkanu, balkanska tihotapska pot in organizirane kriminalne mreže nekaj povsem nenavadnega, danes je to ena od glavnih tem poročil EUROPOL in UNDOC kot tudi strokovne literature. Zato so v prispevku predstavljene novosti v zvezi s kriminaliteto Zahodnega Balkana, trendi, podobnosti in različnosti ter predvsem, kakšne so povezave med kriminalnimi združbami in uradnimi strukturami držav, kot tudi prehod kriminalitete v gospodarstvo in finance. Prav tako je opredeljena vloga medijev kot četrte veje oblasti in problematika preiskovalnega novinarstva ter pri tem izpostavljena problematika korupcije, ki vse bolj nadomešča silo in grožnjo, kar je bilo najprej zaznati pri razvoju mafije v Italiji.

V zaključku avtor nakaže, kako sodobna hibridna ogrožanja vplivajo na spreminjanje oblik kriminalnih mrež na Zahodnem Balkanu in kaj kažejo preliminarne kvalitativne in kvantitativne meritve organizirane kriminalitete v regiji. Pri preiskovanju in odkrivanju tovrstne kriminalitete so navedeni primeri dobrih praks, ki jih je možno prenašati tudi v slovenski prostor.

Ključne besede: Zahodni Balkan, organizirana kriminaliteta, kriminalne mreže, preiskovalno novinarstvo, korupcija

O AVTORJU

prof. dr. **Bojan Dobovšek**, redni profesor za predmetno področje kriminologija; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: bojan.dobovsek@fvv.uni-mb.si

VARNOSTNI IZZIVI SODOBNE DRUŽBE

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

VARNOST ZDRAVSTVENEGA OSEBJA PRI OBRAVNAVI PACIENTOV

KAJA PRISLAN, BRANKO LOBNIKAR IN BRANKO GABROVEC

Prispevek predstavlja preliminarne rezultate Ciljnega raziskovalnega projekta *Varnost zdravstvenega osebja pri obravnavi pacientov*. Namen projekta je ugotoviti obseg razširjenosti agresije nad zaposlenimi v zdravstvu in postaviti okvir za funkcionalno izobraževanje prepoznavanja agresivnega vedenja.

V raziskavi so avtorji ugotavljali pogostost soočanja zaposlenih v zdravstvenem sektorju z nasiljem in identificirali najpogostejše oblike viktimizacije. Obenem so ocenili posledice, ki jih pri tem doživljajo zaposleni in njihove percepcije glede organizacijske politike ter kulture z vidika obravnave nasilja na delovnem mestu. V raziskavo, ki je bila izvedena leta 2018, so vključili 3 urgentne centre slovenskih bolnišnic.

Rezultati kažejo, da se zaposleni pogosteje soočajo z nasilnim vedenjem pacientov ali njihovih bližnjih v primerjavi z nasilnim vedenjem sodelavcev. Večina anketirancev (več kot dve tretjini) je bila v zadnjem letu žrtev verbalnega in psihičnega nasilja, prav tako imajo pogosto izkušnje s fizičnim nasiljem (več kot tretjina anketirancev je imela izkušnje v preteklem letu). Med najpogosteje ponavljajoče se oblike nasilnega vedenja sodita verbalno in spolno nasilje. Viktimizaciji najpogosteje sledijo občutki strahu, ogroženosti in negotovosti. Avtorji ugotavljajo, da bi bilo treba v prihodnje izvajati praktične delavnice usposabljanja za zaposlene in sprejeti ustreznejše organizacijske politike na področju varnosti ter smerne odzivanja na nasilje v zdravstvu za učinkovitejše obvladovanje primerov v praksi.

Ključne besede: varnost, zdravstveni delavci, pacienti, nasilje, agresivno vedenje

O AVTORJIH

doc. dr. **Kaja Prislan**, docentka za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si

izr. prof. dr. **Branko Lobnikar**, izredni profesor za predmetno področje varnostne vede, prodekan za raziskovalno dejavnost, predstojnik Katedre za policijsko dejavnost in varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

doc. dr. **Branko Gabrovec**, Nacionalni inštitut za javno zdravje, Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: branko.gabrovec@nijz.si

DIGITALIZACIJA IN ANALIZA VARNOSTNIH TVEGANJ NA KOLESARSKIH POTEH V SLOVENIJI

NASTJA VODEB IN KAJA PRISLAN

V prispevku so predstavljene ugotovitve projekta *Po kreativni poti do znanja*, v katerem je sodelovalo 8 študentov in 5 mentorjev. Ugotovitve zajemajo analizo varnosti kolesarjev in kolesarskih površin ter pristop k presojanju varnostnih tveganj na kolesarskih poteh, s katerimi bi lahko izboljšali ozaveščenost kolesarjev o varnostnih tveganjih na kolesarskih poteh v Sloveniji. Obenem so predstavljene ocene varnostnih tveganj na izbranih kolesarskih poteh s priporočili za izboljšave ključnim interesnim skupinam.

Za identifikacijo varnostnih tveganj na kolesarskih poteh in razvoj orodja za presojanje varnostnih tveganj na kolesarskih poteh so podrobno analizirani naslednji elementi: regulativa in zakonodaja, pravila glede izgradnje in varnosti kolesarske infrastrukture, prometna varnost kolesarjev, najpogostejše nesreče kolesarjev v prometu in njihovi vzroki na podlagi policijskih in državnih statistik, nacionalnih programov in internih podatkov organizacij, ki delujejo na področju zagotavljanja varnosti v prometu.

Na podlagi analize statističnih podatkov o vzrokih nesreč, v katerih so udeleženi kolesarji, ter podatkov, pridobljenih s terenskim pregledom petih rekreativnih kolesarskih poti, je izdelan seznam najpogostejših varnostnih tveganj na kolesarskih poteh in model za presojanje varnosti kolesarskih poti. Model omogoča kvantitativno presojanje varnostnih tveganj na kolesarskih poteh in vključuje primere izračuna končne ocene varnosti kolesarskih poti ter priporočila interesnim skupinam za izboljšanje varnosti kolesarjev in kolesarskih poti. Prepoznana varnostna tveganja na izbranih kolesarskih poteh so digitalizirana in označena na javnih spletnih zemljevidih.

Prispevek je primarno namenjen upravljavcem, katerim bi model pripomogel k lažjemu načrtovanju prioritarnih sprememb, izboljšav kolesarske infrastrukture in programov ozaveščanja kolesarjev, saj si lahko varnostna tveganja na petih kolesarskih poteh v Sloveniji ogledajo na javnih spletnih zemljevidih.

Ključne besede: analiza tveganj, kolesarji, kolesarske površine, digitalizacija

O AVTORICAH

Nastja Vodeb, študentka študijskega programa Varnost in policijsko delo; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: nastja.vodeb@student.um.si

doc. dr. **Kaja Prislan**, docentka za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si

PREISKOVANJE ZLORAB PLAČILNIH KARTIC – EKSPERIMENT Z NEPROSTOVOLJNO UDELEŽBO

BOŠTJAN SLAK

Zlorabe plačilnih kartic ostajajo ena izmed izjemno pogostih oblik kriminalitete, ki se je že pred desetletji v različnih pojavnih oblikah razširila tudi na internet. Preiskovanje tovrstnih zlorab (p)ostaja vedno bolj problematično, predvsem zaradi naraščajoče frekvenčne pojavnosti kot tudi vedno bolj dodelanih obrambnih strategij, ki jih storilci uporabljajo.

Prispevek prikazuje izkušnjo avtorja prispevka, ko je oseba iz njegove neposredne bližine postala oškodovanec tovrstne kriminalitete, kar je omogočilo avtorju prispevka, ki se raziskovalno ukvarja s tematiko odkrivanja in preiskovanja kriminalitete ter tudi preiskovanja kartičnih zlorab, oceno trenutnega utečenega sistema preiskovanja in preprečitve tovrstne kriminalitete. Neposredni stik avtorja z osebami, vpletenimi v proces, je omogočilo oceno (ne)strokovnosti osebja vseh institucij, ki so zadolžene za reagiranje in preiskovanje zlorab plačilnih kartic. Omenjeno osebo ni poznalo avtorja in zato ga niso prejudicirali. Tako je avtor lahko ocenil sistem obveščanja določenih bank v primeru zlorab ter sistem preiskovanja tovrstnih zlorab. V prispevku bodo podane ugotovitve iz tovrstne pilotske, Polskyjevo obarvane, terenske študije glede odkrivanja, preiskovanja ter preprečevanja zlorab plačilnih kartic. Ugotovitve nakazujejo, da je uspeh preprečevanja oškodovanja, odvisen od sistema zaščite pred zlorabami, ki jih imajo posamezne banke. Da obstaja resno pomanjkanje komunikacije med določenimi bankami in preiskovalci, da so policisti (vsaj na dotični policijski postaji) strokovni, da pa je zaradi transnacionalne komponente preiskovanje skorajda nemogoče. Izjemen del krivde nosijo tudi kurirske službe, ki so del predmetov, ki so bili plačani s sredstvi z zlorabljenega bančnega računa, dostavile na vprašljive lokacije in brez ustrezne identifikacije prejemnika paketa.

Ključne besede: preiskovanje, zloraba plačilnih kartic, darknet

O AVTORJU

asist. **Boštjan Slak**, asistent za predmetno področje kriminologija; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: bostjan.slak@fvv.uni-mb.si

IMPLEMENTACIJA SPLOŠNE UREDBE O VARSTVU OSEBNIH PODATKOV VZAJEMNO S STANDARDOM ISO/IEC 27001

IDA MAJERLE IN BLAŽ MARKELJ

V prispevku so predstavljene skupne točke Splošne uredbe o varstvu osebnih podatkov (v nadaljevanju: uredba) in standarda ISO/IEC 27001. Ugotovitve temeljijo na raziskani teoriji in pridobljenih mnenjih ter izkušnjah intervjuvancev, strokovnjakov s tega področja.

Organizacije zaradi pomanjkanja praktičnih izkušenj in splošnosti zakonodajnih določb, uredbo težko implementirajo v poslovni sistem. Pri implementaciji in razumevanju konteksta se oprejo na dodatne dobre prakse in smernice, med katere med drugim štejemo standarde družine ISO/IEC 27000. Z vpeljanim standardom organizacija uredi sistem varovanja informacij, kar je dobro izhodišče za vzpostavitev varstva osebnih podatkov bodisi s tehničnega bodisi z organizacijskega vidika. Pomembno je, da varovanje informacij, vključno z osebnimi podatki, postane samoumevna kultura v organizaciji. Ureditev sistema posledično narekuje nenehno izboljševanje in skladnost v primeru poslovnih sprememb, ki se zaradi narekovanja trendov na trgu pogosto dogajajo. Popisani postopki, sprejeti interni akti, usposobljeni zaposleni in dodeljene vloge ter odgovornosti omogočajo urejenost postopkov obdelave in izhodišče pri izkazovanju skladnosti tako nadzornemu organu kot tudi upravljavcu.

S poznavanjem dobrih praks in pridobljenimi certifikati neodvisnih revizorjev organizacija izkazuje zavedanje o pomembnosti varstva osebnih podatkov. To pripomore h krepitvi zaupanja med organizacijo in poslovnimi partnerji ter posamezniki. V prihodnosti lahko pričakujemo vse večje zavedanje o pomenu zasebnosti med širšo populacijo, zaradi česar bo zaupanje postalo najpomembnejše.

Ključne besede: GDPR, 27001, varnost, zasebnost, organiziranost

O AVTORJIH

Ida Majerle, svetovalka; SETCCE d.o.o., Tehnološki park 21, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: ida.majerle@setcce.com

doc. dr. **Blaž Markelj**, docent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: blaz.markelj@fvv.uni-mb.si

VARSTVO OSEBNIH PODATKOV PRI IGRAH NA SREČO V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

SUZANA KUŽNIK IN BLAŽ MARKELJ

Varstvo osebnih podatkov je v zadnjih letih zelo aktualna tema, predvsem v Evropi. V igralništvu v Evropi in po svetu se zaradi prihoda Splošne uredbe o varstvu podatkov ni veliko spremenilo. Posamezniki, ki preverjajo igralniške tehnologije, morajo o sebi povedati skoraj vse.

V želji po razvoju gospodarstva stopajo zaposleni na področju igralništva tudi na ameriška tla, kjer veljajo drugačna pravila. Igre na srečo so lahko pomemben sestavni del industrije prostega časa določene države, če se z ustrezno zakonodajo in regulativo poskrbi za zmanjšanje z igralništvom povezanih socialnih problemov, kot je na primer odvisnost, ter nezakonitih dejanj, kot sta pranje denarja in utaja davkov. Ko organizacija želi pridobiti licenco za preverjanje igralniških tehnologij za določeno državo, nacionalna regulativa pogosto močno poseže v pravice posameznika, ki preskuša igralne naprave, in njegovih družinskih članov.

V nekaterih državah ZDA se mora zaradi regulatorjev zaposleni odpovedati določenim pravicam. Delodajalcu mora posredovati osebne podatke svojih družinskih članov in prijateljev ter nekatere posebne vrste osebnih podatkov, delodajalec pa jih posreduje regulatorju v državi, ki to zahteva. V takem primeru se sklicujejo na regulativo, ki nadvlada nad zakonodajo o varovanju osebnih podatkov. Pri zaposlitvi v organizacijah, ki izvajajo preizkušanje igralniških tehnologij, je treba mejo obdelave osebnih podatkov (potencialnemu) zaposlenemu predstaviti vsaj na razgovoru za službo oziroma najkasneje pred sklenitvijo delovnega razmerja. V primeru, da zaposleni ne želi sodelovati, organizacija ne more zaprositi za pridobitev licence za preverjanje igralniških naprav v državi, ki to zahteva, oziroma jo v teh državah izgubi.

V organizacijah, ki delujejo na področju igralništva, mora biti varstvo podatkov na prvem mestu, saj obdelujejo veliko število osebnih in posebnih vrst osebnih podatkov. Omejen dostop in šifriranje sta zgolj začetek varovanja.

Ključne besede: igralniške tehnologije, varstvo osebnih podatkov, zaposleni, delodajalec, ZDA

O AVTORJIH

Suzana Kužnik, Slovenski institut za kakovost in meroslovje, Preverjanje informacijskih tehnologij, Tržaška cesta 2, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: suzana.kuznik@siq.si

doc. dr. **Blaž Markelj**, docent za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: blaz.markelj@fvv.uni-mb.si

TEMELJNE PRAVICE V POLICIJSKIH POSTOPKIH

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

POLICIJSKO ZBIRANJE OBVESTIL ALI POLICIJSKO ZASLIŠEVANJE, TO TU ZDAJ NI VPRAŠANJE

MIROSLAV ŽABERL

Slovenski kazensko procesni sistem ima v mešanem tipu kazenskega postopka posebnost, po kateri testimonialni dokazi, ki jih pridobi policija, načeloma nimajo dokazne vrednosti, temveč so zgolj informacija, namenjena državnemu tožilcu, da se odloči, ali bo šel v kazenski pregon ali ne. Takšna ureditev, ki izhaja iz zgodovinske podmene, ne predstavlja samo kazenskopravnega unikuma, temveč povzroča tudi niz problemov v nadaljnjem kazenskem postopku.

Prispevek se ukvarja s predstavitvijo problemov, kot so: terminološki problemi, informativni razgovor ali zbiranje obvestil, vsebina zbiranja obvestil, zbiranje obvestil od osumljenca in osredotočen sum, čiščenje kazenskega spisa, zbiranje obvestil in ekskluzija dokazov.

Avtor se v zaključku sprašuje, ali morda ni ustrezen čas, da takšen sistem spremenimo v smeri podelitve mandata policiji, da le-ta sme osebe, ki nekaj vedo o kaznivem dejanju, pravno formalno zaslišati. Morebitne rešitve avtor predstavi pro et contra. Ob tem je vprašanje tudi, kaj so bili glavni razlogi, da predlagane spremembe novele ZKP-N, zaradi nasprotovanja dveh glavnih protagonistov – policije in državnega tožilstva, niso bile sprejete, zavedajoč se, da pomenijo predlagane rešitve krepak korak v smeri ukinitve sodne preiskave in pričetka delovanja policijsko tožilske preiskave. Avtor zaključí, da bi najverjetneje ob vseh ostalih vsadkih akuzatornega kazenskega postopka mešani tip postopka prenesel tudi to spremembo. Le stroka naj se poenoti, kaj in kam želimo.

Ključne besede: zbiranje obvestil, policijsko zaslišanje, predkazenski postopek, dokazna prepoved, ekskluzija dokazov.

O AVTORJU

dr. **Miroslav Žaberl**, docent za predmetno področje kazensko pravo, zunanji sodelavec; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: miroslav.zaberl@gmail.com

(NE)USTREZNOST PRAVNE UREDITVE IN PRAKSE POLICIJSKIH ZASLIŠANJ OSUMLJENCEV V SLOVENIJI

BENJAMIN FLANDER

Prispevek temelji na predpostavki, da imamo v Sloveniji unikatno pravno ureditev policijskega zaslišanja osumljencev ter da je zaslišanje in tem bolj policijsko pridobivanje izjav osumljencev (poleg izvajanja prikritih preiskovalnih ukrepov) ustavnopravno nemara celo najbolj občutljiv teren (pred)kazenskega postopka. Po določbah ZKP lahko policija osumljenca formalno zasliši le ob prisotnosti zagovornika. Če zagovornik ni prisoten, policija lahko od osumljenca pridobi »zgolj« izjavo, če jo je le-ta voljan podati. V prvem primeru policija naredi zapisnik, ki ima (lahko) dokazno vrednost v kazenskem postopku, v drugem primeru pa uradni zaznamek, ki sicer ostane v kazenskem spisu, ne more pa sodišče nanj opreti sodbe. Raziskave s tega področja so pokazale, da imajo v praksi osumljenci med zaslišanjem oz. podajanjem izjave zelo redko zagovornika, da policisti – s ciljem pridobiti osumljenčevo priznanje – razmeroma pogosto uporabljajo tehnike zaslišanja, ki vključujejo psihološko manipulacijo in da več kot polovica osumljencev med zaslišanjem oz. podajanjem izjav delno ali v celoti prizna očitano dejanje. Iz navedenega sledi, da so v praksi policijska zaslišanja (v formalnem smislu) zelo redka, kar pomeni, da policija v večini primerov od osumljencev pridobiva izjave brez prisotnosti odvetnika in na načine, ki so lahko etično in pravno sporni. Slovenija potrebuje spremembe aktualne pravne ureditve in ustaljene prakse, ki bi lahko tlakovale pot k opustitvi tradicionalnega (akuzatornega) modela policijskega zaslišanja in pridobivanja izjav osumljencev.

Ključne besede: policija, zaslišanje, pridobivanje izjav, priznanje, Slovenija

O AVTORJU

izr. prof. dr. **Benjamin Flander**, izredni profesor za predmetno področje pravo, predstojnik Katedre za pravo; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: benjamin.flander@fvv.uni-mb.si

UGOTOVITVE VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC RS IN DRŽAVNEGA PREVENTIVNEGA MEHANIZMA GLEDE POSTOPKOV POLICIJE S TUJCI NA MEJI

UROŠ KOVAČIČ IN ROBERT GAČNIK

Na končno poročilo Varuha človekovih pravic RS o dejavnostih in ugotovitvah Varuha o ravnanju policistov s tujci na meji s Hrvaško, ki je bilo predstavljeno na tiskovni konferenci dne 15. 2. 2019, sta se MNZ in Policija istega dne odzvala z zapisom na njuni spletni strani. Obe kot ključni argument, da policisti nikomur ne odrekajo pravice do mednarodne zaščite, poudarjata število vloženih prošenj za mednarodno zaščito in hkrati opozarjata na zlorabo postopkov mednarodne zaščite, ki se kaže v številu samovoljne zapustitve azilnega doma.

Varuh je v poročilu opozoril na druge statistične podatke, ki so z vidika policijskega dela veliko bolj relevantni in hkrati problematični. Tako so policisti PP Črnomelj v mesecu maju 2018 obravnavali 379 oseb, od katerih jih je 97,88 % podalo namero za podajo prošnje za mednarodno zaščito, v juniju pa je bilo od skupno 412 obravnavanih tujcev le 3,15 % takih. Varuh meni, da gre upad namer iskat tudi v spremenjeni praksi policistov glede postopanja s tujci, ki časovno sovпада z okrepljenim izvajanjem sporazuma o vračanju. Ker so policisti dolžni vsako namero nemudoma zabeležiti, ugotavljanje upravičenosti do mednarodne zaščite (in morebitne zlorabe) pa je izključno v pristojnosti MNZ, avtorja želita v prispevku opozoriti na problematičnost stališča Policije v odzivu, »da se je treba zavedati, da mora vsak posameznik, ki zaradi osebnih okoliščin potrebuje mednarodno zaščito, to tudi jasno izraziti pri pristojnih organih«. Zakon »jasnega izražanja« ne predvideva, gre pa verjetno prav v tem dojemanju iskat razloge, da je v posameznih primerih lahko prišlo do spregleda izražene namere. Zato je pomembno dosledno dokumentiranje vseh okoliščin policijskih postopkov s tujci (vključno z njihovimi izjavami).

Varuh je v zvezi z izpostavljeno problematiko obravnavanja tujcev s strani slovenske policije in na podlagi poročanja medijev ter poročil nevladnih organizacij o domnevno neustreznem ravnanju slovenskih policistov v drugi polovici leta 2018 na podlagi izvajanja nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma (DPM) opravil nenajavljene tematske obiske na treh policijskih postajah ob južni meji. Tematski obiski so bili usmerjeni zlasti v preveritev oziroma spremljanje izpolnjevanja obveznosti slovenske policije pri izvajanju postopkov s tujci, ki so nedovoljeno prestopili državno mejo. Hkrati je bil namen tematskih obiskov DPM tudi prispevati k učinkoviti preiskavi očitkov ravnanja v postopkih s tujci in pomagati k utrditvi zaupanja v njihovo delo oziroma potrditvi, da slovenska policija pri izvajanju svojih nalog v celoti upošteva pravice tujcev, vključno s pravico do dostopa do postopka mednarodne zaščite.

Ob kontrolnih obiskih je DPM lahko ugotovil, da policija v postopkih obravnave tujcev nima na voljo ustaljenih mehanizmov, navodil ali smernic, ki bi omogočala (enotno) identifikacijo beguncev oziroma prosilcev za azil znotraj mešanih migracijskih tokov; to namreč ni bilo prepoznano iz odgovorov oziroma postopanja policije in ne iz dokumentacije, ki jo policija vodi pri obravnavi individualnih primerov. Odsotnost mehanizmov oziroma navodil za ustrezno identifikacijo pa na eni strani lahko bistveno omejuje spremljanje postopkov in njihove ustreznosti z vidika varstva človekovih pravic tujcev v postopku (14. člen Splošne deklaracije o človekovih pravicah: Vsakdo ima pravico v drugih državah iskati in uživati pribežališče pred preganjanjem), po drugi strani pa odpira možnosti za diskriminatorno obravnavo tujcev, ki pa ravno tako pomeni kršitev pravic.

Ključne besede: policija, migranti, postopek, pravice

O AVTORJIH

mag. **Uroš Kovačič**, univ. dipl. pravnik, svetovalec varuha; Varuh človekovih pravic RS, Dunajska cesta 56, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: uros.kovacic@varuh-rs.si

Robert Gačnik, diplomirani varstvoslovec (VS), specialist kriminalističnega preiskovanja, svetovalec varuha; Varuh človekovih pravic RS, Dunajska cesta 56, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: robert.gacnik@varuh-rs.si

VSEBINSKA ANALIZA PRITOŽB NAD DELOM POLICISTOV V REPUBLIKI SLOVENIJI

MARKO KALUŽA IN MAJA MODIC

Možnost pritožbe nad organom v primerih nepravilnega ali nezakonitega ravnanja je eden izmed ključnih postopkov transparentnosti delovanja in izvajanja kontrole nad državnimi organi. Obenem pa možnost pritožbe pozitivno deluje tudi na sam organ v postopku, saj te pritožbe lahko uporabi kot napotke za lastno usposabljanje in profesionalizacijo. V prispevku so predstavljene in vsebinsko raziskane pritožbe nad delom policistov v Republiki Sloveniji.

Preko poročil slovenskega Varuha človekovih pravic in Ministrstva za notranje zadeve je narejena analiza vseh javno dostopnih pritožb v Republiki Sloveniji. V analizo so vključeni naslednji podatki: na kateri policijski upravi je bila podana pritožba, v katerem letu je bila podana pritožba, koliko iste vrste pritožbenih razlogov je bilo in ali so bili pritožbeni razlogi upravičeni ali ne. Podatke so avtorji analizirali po posameznih policijskih upravah in po letih, analiza je tako obsegala 453 pritožb po celotni Sloveniji od januarja 2012 do marca 2018. Ugotovljeno je bilo, da so pritožbe sestavljene iz 1.113 pritožbenih razlogov, da se pritožbeni razlogi najpogosteje nanašajo ali na postopek in njegovo izvedbo ali pa uporabo in upravičenost pooblastil ter komunikacijo in vedenje policistov. Skladno s predvidevanji avtorjev je bilo največ pritožb v analiziranem obdobju obravnavanih na Policijski upravi Ljubljana, sledita Policijska uprava Novo mesto in Policijska uprava Celje.

Za nadaljnje raziskovanje bi bilo smiselno analizirati tudi pritožbe, razrešene na nižjih stopnjah (pomiritev postopkih), saj bi s temi analizami osvetlili širšo sliko pritožb nad delom policistov v Republiki Sloveniji.

Ključne besede: policijska dejavnost, pritožba, pritožbeni razlog, Republika Slovenija

O AVTORJIH

Marko Kaluža, diplomirani varstvoslovec (UN), študent magistrskega študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: marko.kaluza@student.um.si

doc. dr. **Maja Modic**, docentka za predmetno področje varnostne vede; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: maja.modic@fvv.uni-mb.si

PRAVICA DO VARNOSTI V SODNI PRAKSI

LUKA JELOVČAN, ŽIGA KODRIČ, TEJA LOBNIKAR, MELANI ŠTAMCAR IN BENJAMIN FLANDER

Varnost velja za eno najpomembnejših vrednot sodobnega časa, ki je kot takšna notranje in mednarodnopravno zavarovana. Čeprav je zapisana v petem členu Evropske konvencije o človekovih pravicah, le-ta pravice do varnosti podrobneje ne definira. Tudi sodna praksa in strokovna literatura enotne opredelitve pravice do varnosti ne poznata. Z namenom ugotoviti vsebino pravice do varnosti je bil opravljen sistematičen pregled literature, predpisov in sodne prakse. Avtorji so se osredotočili na definicijo varnosti, različne umestitve pravice do varnosti v državno in mednarodno pravo ter na sodno prakso, ki zadeva posameznikovo pravico do varnosti. Ugotavljajo, da Evropsko sodišče za človekove pravice pravico do varnosti primarno obravnava v povezavi s pravico do svobode, ki varuje posameznika pred arbitrarnim omejevanjem prostosti s strani države. V novejši sodni praksi pa je zaslediti, da sodišče pravico do varnosti pogosteje navezuje tudi na druge določbe Evropske konvencije o človekovih pravicah. To nakazuje, da je sodišče v nedopustnih posegih v druge temeljne pravice prepoznalo tudi kršitve pravice do varnosti. S tem je povezana tudi pozitivna obliacija države, da zagotovi dejanske in pravne pogoje za zagotavljanje človekovih pravic, tudi pravice do varnosti.

Ključne besede: pravica do varnosti, varnost, Evropska konvencija o človekovih pravicah, pozitivna obliacija, pravo

O AVTORJIH

Luka Jelovčan, študent študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: luka.jelovcan@student.um.si

Žiga Kodrič, študent študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: ziga.kodric@student.um.si

Teja Lobnikar, študentka študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: teja.lobnikar@student.um.si

Melani Štamcar, študentka študijskega programa Varstvoslovje; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: melani.stamcar@student.um.si

izr. prof. dr. **Benjamin Flander**, izredni profesor za predmetno področje pravo, predstojnik Katedre za pravo; Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: benjamin.flander@fvv.uni-mb.si

VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

OBLIKOVANJE CELOVITEGA MODELA VODENJA ODZIVA NA NESREČE ZA VSE RAVNI VODENJA NA PODROČJU ZAŠČITE, REŠEVANJA IN POMOČI V REPUBLIKI SLOVENIJI

JELENA JUVAN, JULIJ JERAJ IN MIHA ŠLEBIR

Med letoma 2017 in 2019 je UL FDV skupaj z MOL, IGEA, Gasilsko zvezo Slovenije in Gasilsko brigado Ljubljana izvajala projekt Oblikovanje celovitega modela vodenja odziva na nesreče za vse ravni vodenja na področju zaščite, reševanja in pomoči v RS, po naročilu URSZR. Projekt je namenjen razvoju celovitega modela vodenja odziva ob nesrečah, ki bo, prilagojen slovenskim razmeram, ob upoštevanju sedanje ureditve, večstopenjskega sistema vodenja, organiziranosti in opremljenosti, omogočal optimalno in učinkovito izvajanje zaščite, reševanja in pomoči na različnih ravneh vodenja. Cilj projekta je bilo oblikovanje izhodišč za prenovo obstoječega sistema vodenja, odziva in ukrepanja v primeru naravnih in drugih nesreč.

Projekt je bil sestavljen iz štirih faz. V prvi fazi je potekala analiza obstoječega modela vodenja zaščite, reševanja in pomoči ob nesrečah v Republiki Sloveniji, v drugi fazi analiza tujih modelov vodenja odziva na nesreče, in sicer v ZDA, Kraljevini Švedski, Italiji, v Švicarski konfederaciji in na Avstrijskem Štajerskem. Tretja faza predstavlja izdelavo izhodišč modela vodenja, in sicer na osnovi izsledkov in ugotovitev prvih dveh faz. Zaključna, četrta faza pa ponudi oblikovanje modela vodenja odziva/ukrepanja ob nesrečah v Republiki Sloveniji. Konzorcijska skupina je izvedla projekt, ki vsebuje (1) model/sistem vodenja odziva na nesreče za slovenske razmere, ki temelji na enotni terminologiji in enotnih funkcijah/procesih, (2) standardizirane opise nalog za vsako funkcijo vključno z oceno kadrovskih potreb, (3) enoten sistem poročanja po posameznih funkcijah/procesih vključno s predlogom informacijske podpore odločanja, (4) povezljivost vseh ravni vodenja, (5) programe usposabljanj in (6) izvedbo usposabljanj za konkreten predlagani model vodenja odziva na nesreče.

Ključne besede: nesreča, kriza, vodenje odziva, zaščita, reševanje

O AVTORJIH

doc. dr. **Jelena Juvan**, docentka za predmetno področje obramboslovje; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: jelena.juvan@fdv.uni-lj.si

mag. **Julij Jeraj**, svetovalec; Mestna občina Ljubljana, Oddelek za zaščito, reševanje in civilno obrambo, Zarnikova 3, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: julij.jeraj@ljubljana.si

asis. **Miha Šlebir**, mladi raziskovalec; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Obramboslovni raziskovalni center, Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana, Slovenija; e-pošta: miha.slebir@fdv.uni-lj.si

PRIKAZ DELA ENOTE ZA ODKRIVANJE ZASUTIH LJUDI V RUŠEVINAH S POMOČJO GEOFONOV

ROMAN ZAKŠEK

V primeru potresa, terorističnega napada, eksplozije plina, letalskega ali topovskega napada ter drugega vzroka porušitve stavbe je za preživetje izrednega pomena hitro posredovanje usposobljene in dobro opremljene ekipe za iskanje preživelih ponesrečencev oziroma žrtev ujetih ter zasutih v ruševinah z geofonom.

Geofon je elektronska naprava, s katero usposobljeni operater in pomočniki na podlagi življenjskih znakov preživelih, kot sta na primer praskanje in tolčenje, preko seizmičnih ter akustičnih sond, ki jih razporedijo na manjšem območju ruševine, iščejo preživele, zasute v ruševini. V času iskanja z geofonom se morajo prenehati vsa dela z gradbenimi stroji ali druge dejavnosti, ki bi motile delo reševalne ekipe.

Če je natančna lokacija zasutih v ruševinah neznana, se območje ruševine po možnosti s trakovi razdeli na odseke površine 10 x 10 m. Na vsako stično točko trakov oziroma na vsak vogal kvadrata se postavi po ena seizmična sonda, operater si nadene slušalke in s prisluškovanjem ugotavlja znake življenja. Reševalna ekipa z geofonom poskuša z zasuto osebo vzpostaviti stik tako, da pomočniki posamezno potolčejo po delih ruševine znotraj preiskovanega odseka. V primeru prejetega signala preživele osebe operater določa njeno natančno lokacijo tako, da izmenično izključuje in vključuje posamezne seizmične sonde. Pomočniki sondi, iz katere operater zaznava najmočnejši signal, postopoma približujejo ostale tri sonde tako dolgo, dokler ne locirajo ujete osebe z natančnostjo štirih do petih metrov. Ko je reševalna ekipa z geofonom locirala zasuto osebo, jo lahko ostale reševalne ekipe začnejo ročno in s pomočjo gradbenih strojev zelo pazljivo odkopavati, da najdene zasute osebe ne poškodujejo.

Reševalna ekipa lahko v preiskovanem odseku začne z iskanjem na način, da najprej uporabi akustično sondo, ki jo spusti v razpoko ruševine, ter preko nje poskuša vzpostaviti stik z zasuto osebo tako, da oddaja govorni zvočni signal in posluša morebitni govorni odziv zasute osebe.

Ključne besede: reševanje, reševalci, ruševine, geofon, seizmične sonde, akustične sonde

O AVTORJU

Roman Zakšek, mag., višji svetovalec za zaščito in reševanje; Občina Brežice, Kabinet župana, Cesta prvih borcev 18, 8250 Brežice, Slovenija; e-pošta: roman.zaksek@brezice.si

SREBRNI SPONZORJI

Univerza v Mariboru
Fakulteta za varnostne vede
Kotnikova ulica 8
1000 Ljubljana